

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ERGENLERDE EBEVEYN TUTUMLARI İLE ÖFKE VE
İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Zeynep Beratiye KARİMİŞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Serhat ERGÜN

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Zeynep Beratiye KARİMİŞ
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Ergenlerde Ebeveyn Tutumları İle Öfke Ve İnternet Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji Anabilim Dalı
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 22/07/2020
- SAYFA SAYISI** : 93
- TEZ DANIŞMANI** : Dr. Öğr. Üyesi Serhat ERGÜN
- DİZİN TERİMLERİ** : Ebeveyn Tutumu, İnternet Kullanımı, Öfke
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu çalışma, ergenlik dönemindeki ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirildi. Araştırmanın bir diğer amacı, ebeveyn tutumları, öfke ve internet kullanımı ile cinsiyet, internette geçirilen süre, internet erişim yeri, ailenin aylık gelir düzeyi, bilgisayar sahipliği arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmektir. Araştırmada söz konusu ilişkinin tespit edilmesinde nicel analiz yöntemine başvurulmuştur. Bu amaçla veri toplama yöntemlerinden anket tekniğine başvurulmuştur. Anketler İstanbul ili Çekmeköy ilçesindeki ortaokul öğrencilerine online olarak ulaştırılmıştır. Araştırmada anket yoluyla elde edilen veriler SPSS 26 paket programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Buna karşın ebeveyn tutumlarından denetleme/kontrol puanı ile problemlili internet kullanım alt

boyutlarından aşırı kullanım arasında düşük şiddetli negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Bunun yanında, katılımcıların cinsiyetleri ile aşırı kullanım; bilgisayar sahipliği ile denetleme/kontrol; ailedeki birey sayısı ile psikolojik özerklik ve internette geçirilen süre ile sürekli öfke, öfke kontrol ve öfke içte boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Zeynep Beratiye KARİMİŞ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ERGENLERDE EBEVEYN TUTUMLARI İLE ÖFKE VE
İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Zeynep Beratiye KARİMiŞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Serhat ERGÜN

İSTANBUL, 2020

BEYAN

Bu tezin/projenin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez/proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zeynep Beratiye Karimiş

.../.../2020

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Zeynep Beratiye KARİMİŞ'in "Ergenlerde Ebeveyn Tutumları İle Öfke ve İnternet Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi SERHAT ERGÜN

(Danışman)

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi İSHAK SAYĞILI

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi NECMETTİN AKSOY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

... / ... / 2020

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışma ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Bu amaçla çalışmada ilişkisel tarama yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada bağımlı değişken ebeveyn tutumu olarak belirlenmiş iken bağımsız değişkenler öfke ve internet kullanım bozukluğu olarak belirlenmiştir. Araştırma, yaşları 10-16 arasında değişen toplam 386 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, ebeveyn tutumlarının belirlenmesi için Yılmaz (2000) tarafından geliştirilen Anne-Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ), Özer (1994) tarafından geliştirilen Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçeği ve Ceyhan, Gürcan ve Ceyhan (2007) tarafından geliştirilen Problemlerli İnternet Kullanımı Ölçeği (PİKÖ) kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 26 paket programı ile çözümlenmiştir.

Çalışma kapsamında ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile problemlerli internet kullanımları ve öfke düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu kısımda, denetleme/kontrol ile internetin olumsuz sonuçları arasında düşük şiddette ve negatif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada katılımcıların kişisel özellikleri ile ebeveyn tutumu, problemlerli internet kullanımı ve öfke düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı da incelenmiştir. Analiz sonucunda, problemlerli internet kullanım ölçeği içerisinde yer alan aşırı kullanım alt boyutundan alınan puan ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıkta erkek öğrencilerin aşırı kullanım puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ebeveyn tutumlarından olan denetleme/kontrol alt boyutundan alınan puanlar ile bilgisayar sahipliği arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılıkta bilgisayar sahibi olmayanların aldıkları puanın bilgisayar sahibi olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca, aşırı kullanım alt boyutundan alınan puanlar ile ailedeki birey sayısı arasında; psikolojik özerklik alt boyutundan alınan puanlar ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların internette geçirdikleri zamanlarına göre karşılaştırma sonucunda, sürekli öfke, öfke içte, öfke kontrol boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Sürekli öfke, öfke içte ve öfke

kontrol değişkenleri açısından 1 saatten az bir süre internette zaman geçirenlerle 3 saat ve üzerinde zaman geçirenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Burada ayrıca öfke kontrol boyutundan alınan puanların 3 saat ve üzerinde zaman geçirenlerle 1-2 saat zaman geçirenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutumu, İnternet Kullanım Bozukluğu, Öfke

SUMMARY

This study was conducted to determine the relationship between the perceived parental attitudes of adolescents and anger and internet use disorder. For this purpose, relational screening method was preferred in the study. In the study, the dependent variable was identified as parental attitude, while the independent variables were identified as anger and internet use disorder. The research took place on a Toplam of 386 people, ranging in age from 10-16. Developed by the researcher to the participants, personal information form, parental attitudes for the determination of Yilmaz (2000) developed by the parents ' attitudes Scale (ABTO), Özer (1994) was developed by rage (SL anger) and anger expression (Anger-Style) scale, and Ceyhan, Ceyhan and Gürcan (2007) problematic internet use scale was developed by (PIKO) was used. The data obtained in the research were analyzed by SPSS 26 package program.

The study investigated whether there was any association between adolescents ' perceived parental attitudes and anger and internet use disorder. The study found that there was no significant relationship between the perceived parental attitudes of adolescents and their problematic internet use and anger levels. In this section, it was revealed that there was a low-intensity and negative relationship between control and the negative consequences of the internet. The study also examined whether there was a significant difference between participants ' personal characteristics and parental attitudes, problematic internet use and anger levels. As a result of the analysis, it was determined that there was a significant difference between the score taken from the overuse sub dimension within the problematic internet use scale and the gender. It was found that male students ' overuse scores were higher than female students. In the study, it was determined that there was a significant difference between the scores from the supervision/control sub dimension of parental attitudes and computer ownership, and that the scores of those who did not own computers were higher than those who owned computers. The study also found that scores from the lower dimension of overuse were between the number of individuals in the family; there was a significant difference between the scores from the lower dimension of psychological autonomy and the level of income.

A comparison of the participants ' time spent on the internet revealed that there was a significant difference between the scores from constant anger, anger

inside, and anger control dimensions. There was a significant difference between those who spent less than 1 hour on the internet and those who spent 3 hours and above in terms of constant anger, anger inside and anger control variables. It was also found that there was a significant difference between those who spent 3 hours and more and those who spent 1-2 hours.

Keywords: Parental Attitude, Internet Use Disorder, Anger

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
SUMMARY	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
EKLER LİSTESİ	XIII
ÖNSÖZ	IIV
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
EBEVEYN TUTUMU	23
1.1. TUTUM VE EBEVEYN TUTUMLARI	4
1.2. İLGİSİZ EBEVEYN TUTUMU	5
1.3. MÜKEMMELİYETÇİ EBEVEYN TUTUMU	5
1.4. KORUYUCU EBEVEYN TUTUMU	5
1.5. İZİN VERİCİ TUTUM	6
1.6. DEMOKRATİK EBEVEYN TUTUMU	7
1.7. OTORİTER EBEVEYN TUTUMU	8
İKİNCİ BÖLÜM	9
ÖFKE	9
2.1. ÖFKE KAVRAMI	9
2.2. ÖFKE İFADE TARZLARI	9
2.2.1 Sürekli Öfke	10
2.2.2 Kontrollü Öfke	11
2.2.3 İçe Yönelik Öfke	12
2.2.4. Dışa Yönelik Öfke	13
2.3. ÖFKENİN BOYUTLARI	13
2.3.1 Fiziksel ve Fizyolojik Boyut	14
2.3.2. Bilişsel ve Duygusal Boyut	15
2.3.3. Davranış ve Tepki Boyutu	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	18
3.1 .PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU	18
3.2. İNTERNET KULLANIMININ ERGENLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	20
3.3. İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞUNUN TEDAVİ ŞEKİLLERİ	21
3.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	22
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	27
YÖNTEM	27
4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	27

4.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	27
4.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	29
4.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ	30
4.5. VERİLERİN TOPLANMASI	31
4.5.1. Kişisel Bilgi Formu.....	31
4.5.2. Anne-Baba tutum Ölçeği (ABTÖ)	32
4.5.3 Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği	33
4.5.4. Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçeği	33
4.6. VERİLERİN ANALİZİ	36
4.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE VARSAYIMLARI	35
4.8. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	35
4.9. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ	36
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	37
ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	37
5.1. NORMALLİK ANALİZİ	37
5.2. ARAŞTIRMA GRUBUNUN TANIMLAYICI BULGULARI.....	38
5.3. EBEVEYN TUTUMLARINA YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER	40
5.4. DENETLEME/KONTROL ALT BOYUTUNDA YER ALAN İFADELERİN FREKANS DAĞILIMLARI	42
5.5. PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMINA YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER	46
5.6. SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİNE YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER	48
5.7. ÖFKE İFADE TARZI ÖLÇEĞİNE YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER	49
ALTINCI BÖLÜM.....	66
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	66
6.1. EBEVEYN TUTUMLARI İLE ÖFKE ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA	66
6.2. EBEVEYN TUTUMLARI İLE İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA	68
6.3. ÖFKE İLE İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA.....	69
6.4. EBEVEYN TUTUMU, SÜREKLİ ÖFKE VE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI İLE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER ARASINDAKİ FARKLILIĞA YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA.....	71
ÖNERİLER	74
KAYNAKÇA	75
EKLER.....	-

KISALTMALAR LİSTESİ

ABTÖ	:	ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ
PİKÖ	:	PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIM ÖLÇEĞİ
ORT.	:	ORTALAMA
P	:	ANLAMLILIK DÜZEYİ
R	:	KORELASYON KATSAYISI
SS	:	STANDART SAPMA

TABLolar LİSTESİ

	SAYFA
Tablo-1 Öfke Kavramına İlişkin Tanımlar.....	10
Tablo- 2 Normallik Test Sonuçları.....	35
Tablo- 3 Katılımcıların Cinsiyetlerine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar.....	36
Tablo- 4 Katılımcıların Yaş Dağılımları.....	36
Tablo- 5 Katılımcıların Bilgisayar Sahiplik Dağılımları.....	36
Tablo- 6 Katılımcıların Aylık Gelir Düzeyi Dağılımları.....	37
Tablo- 7 Katılımcıların İnternette Geçirdikleri Sürelerine İlişkin Dağılımlar.....	37
Tablo- 8 Katılımcıların Ailesindeki Birey Sayısı Dağılımları.....	37
Tablo- 9 Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyi Dağılımları.....	38
Tablo- 10 Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyi Dağılımları.....	38
Tablo- 11 Katılımcıların İnternete Erişim Yerlerine Yönelik Dağılımları.....	38
Tablo- 12 Kabul/İlgi Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri	39
Tablo- 13 Psikolojik Özerklik Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	40
Tablo- 14 Katılımcıların Anne ve Babalarının Okul Zamanı Hafta İçi Gece Arkadaşlarla Bir Yere Gitmeye İzin Verme Durumlarına Yönelik Dağılımlar.....	41
Tablo- 15 Okul Zamanı Hafta İçi Gece Arkadaşlarla Bir Yere Gitmeye İzin Verilenlerin Gece Kalış Saatlerine Yönelik Dağılımlar.....	41
Tablo- 16 Katılımcıların Anne ve Babalarının Hafta Sonları Gece Arkadaşlarla Bir Yere Gitmeye İzin Verme Durumlarına Yönelik Dağılımlar.....	41
Tablo- 17 Cuma Veya Cumartesi Akşamları Arkadaşlarla Bir Yere Gitmeye İzin Verilenlerin Gece Kalış Saatlerine Yönelik Dağılımlar.....	42
Tablo- 18 Katılımcıların Gece Bir Yere Gittikleri Durumda Anne ve Babalarının Çaba Gösterme Durumlarına Yönelik Dağılımlar.....	42
Tablo-19 Katılımcıların Gece Bir Yere Gittikleri Durumda Anne ve Babalarının Bilgi Sahiplik Durumlarına Yönelik Dağılımlar.....	43
Tablo- 20 Katılımcıların Boş Zamanlarında Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Çaba Gösterme Durumlarına Yönelik Dağılımlar.....	43
Tablo- 21 Katılımcıların Boş Zamanlarında Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına Yönelik Dağılımlar.....	44
Tablo- 22 Katılımcıların Okuldan Çıktıktan Sonra Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Çaba Gösterme Durumlarına Yönelik Dağılımlar.....	44
Tablo- 23 Katılımcıların Okuldan Çıktıktan Sonra Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına Yönelik Dağılımlar.....	44

Tablo- 24 İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	45
Tablo- 25 Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikler.....	46
Tablo- 26 Aşırı Kullanım Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	47
Tablo- 27 Sürekli Öfke Ölçeği İçerisinde Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikler.....	47
Tablo- 28 Öfke İfade Biçimleri Ölçeği İçerisinde Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikler.....	48
Tablo- 29 Ölçeklerden Alınan Genel Puanın Ortalamalara Göre Dağılımı.....	49
Tablo- 30 Ebeveyn Tutumları İle Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	50
Tablo- 31 Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Problemlı İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	51
Tablo- 32 Ebeveyn Tutumları İle Problemlı İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	51
Tablo- 33 Cinsiyet Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	52
Tablo- 34 Bilgisayar Sahipliği Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	53
Tablo- 35 Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	54
Tablo- 36 Aylık Gelir Düzeyi Değişkeninin Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları	55
Tablo- 37 İnternette Geçirilen Süre Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	56
Tablo- 38 İnternette Geçirilen Süre Değişkeninin Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları.....	57
Tablo- 39 Ailedeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	58
Tablo- 40 İnternete Erişim Yeri Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	59
Tablo- 41 Ebeveyn Tutumları İle Yaş Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo- 42 Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Yaş Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo- 43 Problemlı İnternet Kullanımları İle Yaş Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

Şekil-1 Ebeveyn Tutumları İle Öfke ve İnternet Kullanım Bozukluğuna Yönelik Oluşturulan Model.....	29
Şekil-2 Sürekli Öfke ve Öfke İfade Biçimleri İle İnternet Kullanım Bozukluğuna Yönelik Oluşturulan Model.....	30

EKLER LİSTESİ

EK-A KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK-B ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

EK-C PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI ÖLÇEĞİ

EK-D SÜREKLİ ÖFKE (SL ÖFKE) VE ÖFKE İFADE TARZI (ÖFKE-TARZ) ÖLÇEĞİ

EK-E ETİK KURUL ONAY FORMU

ÖNSÖZ

Bu çalışmada ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmamın gerçekleşmesinde bana yol gösteren ve profesyonel yaklaşımıyla bana ışık tutan tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Serhat ERGÜN'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tez sürecinde bana her türlü desteğini sunan canım aileme teşekkür ederim.

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, toplum içerisinde yaşamak zorundadır. Toplumun en küçük yapı taşı ise ailedir.¹ Aile, toplumun sahip olduğu kültürel özellikler çerçevesinde zamana ve duruma göre şekillenen bir yapıya sahiptir. Bu nedenle aile ile ilgili üzerinde ortak bir tanımlamanın yapılması mümkün değildir. Bununla beraber ailenin en az iki neslin kan bağıyla bir arada bulunduğu sosyal bir örgüt olarak tanımlandığı görülmektedir.² Bir diğer tanımda ise aile, farklı açılardan (sosyal, ekonomik ve duygusal açıdan) belirli sorumlulukları olan ve bu sorumlulukları aralarında paylaşan sosyal bir sistem olarak açıklanmıştır.³

Tutum, herhangi bir nesne, olay veya durumla ilişkili olarak kalıcı zihinsel yönelimlerdir.⁴ Aile içerisinde ebeveynler, çocuklarına doğumlarından itibaren kendileriyle ilgili nasıl düşünmeleri ve nasıl hissetmeleri yönünde telkinlerde bulunur.⁵ Bunun sonucunda çocuğun kişilik ve karakter yapısı şekillenir. Bu bağlamda, çocuklarına karşı sağlıklı bir tutum geliştiren ailelerde çocukların kendileriyle barışık kişiler haline geleceği ifade edilebilir. Buna karşın çocuklarıyla ilişkisinin belirli temellere oturtulmadığı ailelerde çocukların toplumdaki uzak ve kendisiyle barışık olmayan bir kişiliğe dönüşeceği kaçınılmaz bir sonuç olacaktır.⁶ Kısacası çocuğun, psikolojik ve fizyolojik açıdan sağlıklı bir şekilde gelişiminde aile ortamının önemli bir etken olduğu ifade edilebilir.⁷

Öfke, belirli bir sosyalleşme sürecinden geçmektedir. Her kültür öfke için "ifade etme kuralları" koyar ve bireyler sosyalleşme sürecinde kültürlerinde kabul edilen öfkeyi ifade etme şekillerini öğrenir.⁸ Kişilerin öfkelerini ifade ediş biçimleri oldukça önemlidir. Öfkenin ifade edilmesinin yanlış bir şekilde yapılması kişiler arasında çeşitli

¹ Bilge Könezoğlu, *Aile ve Ailenin Korunması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2006. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

² Könezoğlu, a.g.e., 2006.

³ Nilay Yazar Evirgen, *Aile İçi Örgütlerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

⁴ Arzu Ceylan, *Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algıların Belirlenmesi*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016

⁵ Selma Akkaya, *Ortaöğretim (Lise) Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum İle Ana- Baba Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi*. Sakarya Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya. 2008. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

⁶ Ahmet Kaya, Hasan Bozaslan ve Gülten Genç, Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2012, 18,208-225.

⁷ Işıl Üredi, Lütfi Üredi, İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Öz-düzenleme stratejileri ve Motivasyonel İnançlarının Matematik Başarısını Yordama Gücü. **Mersin Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2005, 1, 250-260.

⁸ Hasan Turgut ERDOĞAN, Ergenlerin Anksiyete Düzeylerinin Öfke Yönetimi Becerileri ve Öfkeyi İfade Tarzlarına Etkisi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

problemlere yol açabilmektedir. Ayrıca öfke uygun biçimde ifade edilmediği takdirde bireylerin öfkelerini gösteren kişiden uzaklaşmasına yol açabilir. Bu durum ise öfkelenen kişiyi olumsuz benlik kavramı, düşük benlik saygısı, kişilerarası ve aile içi iletişim çatışmaları ve suçluluk duygusu gibi birçok sorun yaşamasına yol açabilmektedir.⁹

Bireylerin öfkelerini ifade etme tarzları sahip oldukları birtakım özellikler doğrultusunda farklı türlerde olabilmektedir.¹⁰ Sirel Kuruoğlu¹¹ bireylerin öfkelerini ifade etme biçimlerini: cinsiyetlerinin, kişiliklerinin, çevresel faktörlerin, öfkelenilen bireyin kaybedilmekten korkulma durumunun ya da öfkelenilen bireyin sahip olduğu mevkiinin ve otoritenin etkilediğini belirtmiştir.

Biyolojik, zihinsel ve sosyal açıdan birçok gelişme ve olgunlaşmayı içerisinde barındıran ergenlik döneminde internet, ciddi bir risk kaynağıdır. Yetişkinliğe geçiş sürecinde olan ergenler, dönemin sahip olduğu karmaşa ve kimlik kazanımı sürecinde internetin sağladığı cezbedici ortama yönlenebilmektedir.¹² Çağımızın en önemli teknolojilerinden biri olan internet, bireyin yaşantısını kolaylaştıran ve kimi zaman vazgeçilemeyen unsurlardan biridir. İnternet her ne kadar insan hayatını kolaylaştırır da aşırı kullanıma bağlı olarak istenmeyen problemler gün yüzüne çıkmaktadır. Özellikle gençler arasında, yoğun kullanım sonucu internet, bir araç olmaktan çıkmış, hayatın amacı haline dönmüştür.¹³

İnternetin yoğun kullanılmasına bağlı olarak kişilerde uyku bozuklukları görülmekle birlikte, akademik alanda başarısızlık, sosyal ilişkilerin bozulması ve fiziksel açıdan birtakım problemlerin (kas ve iskelet sistemlerindeki bozukluk gibi) ortaya çıktığı da bilinmektedir.¹⁴

⁹ Ayşe Güler Erdevir, Yoğun Bakım Ünitelerinde Yatmakta Olan Hastaların Yakınlarının Öfke Düzeyi ve Öfke İfade Tarzının Değerlendirilmesi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁰ Zafer Coşkun, Elit Dansçılarda Kişilerarası Problem Çözme Becerileri İle Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

¹¹ Duygu Sirel Kuruoğlu, Üniversite Öğrencilerinin Sürekli Öfke Düzeyleri, Öfke İfade Tarzları İle Obsesif Kompüsif Semptomları Arasındaki İlişki, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2009. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹² Nurdan Özolgun Kurt, Meslek Lisesi Öğrencilerinde Problemler İnternet Kullanımı, Bilişsel Yetenek ve Dikkat Becerilerinin İncelenmesi, Ege Üniversitesi, İzmir. 2014. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹³ Zeynep Kılıç ve Gülgün Durat, Üniversite Öğrencilerinde Problemler İnternet Kullanımının Genel Psikolojik Belirtileri ve Sosyal Fobi İle İlişkisi, Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, **Araştırma Makalesi**, 2017, Sakarya, 97-103, 98.

¹⁴ Chou Chien, Linda Condon and John C. Belland, A Review of The Research On Internet Addiction. **Educational Psychology Review**, 2005, 17.4, 363-388.

Yapılan açıklamalardan yola çıkarak bu çalışmada, ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Bu amaçla hazırlanan çalışma altı bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, ebeveyn tutumlarına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ebeveyn tutumuyla ilişkili olduğu varsayılan öfke hali ile ilgili kavramsal açıklamalar aktarılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise ebeveyn tutumunun etkili olduğu bir diğer alan olan internet kullanım bozukluğuna dönük bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde internet kullanımının ergenler üzerindeki etkisi ve internet kullanım bozukluğunun tedavi şekilleriyle ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Bölüm sonunda araştırmaya dönük alanyazında yer alan araştırma sonuçları aktarılmıştır.

Çalışmanın yöntem kısmında araştırmaya konu olan ebeveyn tutumu ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik kullanılan ölçeklere ait bilgiler aktarılmıştır. Bu kısımda veri toplama yöntemlerinin yanında, araştırmanın modeli, amacı, önemi, varsayımlar ve kısıtlılıklar ile ilgili açıklamalara da yer verilmiştir.

Çalışmanın bulgular kısmında, anket uygulama sonucunda elde edilenlerle ilgili sonuçlara yer verilmiştir. Bu kısımda öncelikle verilerin güvenilirlik düzeyleri ortaya konmuş akabinde verilerin normal bir dağılım gösterip göstermediğine dönük sonuçlar ortaya konarak kullanılacak analizin tipi belirlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ayrıca, katılımcılara ait demografik özellikler ve internet kullanım süresi ve bilgisayar sahiplik durumlarına ait sonuçlar da tablolandırılmıştır. Son olarak bu kısımda, başlangıçta oluşturulan hipotezlerin test sonuçlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın sonuç ve tartışma kısmında ise ebeveyn tutumlarının öfke ve internet kullanım bozukluğu ile olan ilişkisine ait sonuçlar kısaca özetlenmiş olup bu sonuçların alanyazında yer alan çalışmalarla benzerlik veya farklılıkları karşılaştırılmıştır. Bu bölümde ayrıca, elde edilen veriler ve alanyazın çalışmaları bağlamında gelecekte yapılması gereken çalışmalarla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

EBEVEYN TUTUMU

1.1. TUTUM VE EBEVEYN TUTUMLARI

Tutum kavramı literatürde “kişinin karşılaştığı bir duruma verdiği tepkileri oluşturan, psikoloji kökenli ve kişilik yapısıyla ilişkili davranış şekilleri” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁵

Ebeveyn tutumu, anne ve babanın kontrolüyle onların çocuklarının sosyalleşmesi konularına dayanmaktadır. Buradaki temel nokta anne ve babaların çocuklarını ne türde sosyalleşmesini ve kontrolünü sağladıklarıdır. Anne ve babaların ilk rolü öğretmek, etkilemek ve kontrol etmektir.¹⁶

Ebeveynlerin tutumları çocukların kişilikleri ve özellikleri üzerinde büyük öneme sahiptir. Okulda ve ailede gösterilen tamamlayıcı davranışlar öğrencilerin eğitimi ve sosyalleşmesinde büyük faydalar sağlamaktadır. Bireyin ilk eğitimi ailede başlamakta ve okulda devam etmektedir. Vakalar yaşamın kritik dönemlerinde daha çok bu iki ortamda gerçekleşmektedir. Ebeveynlerinin ihmalleri sonucunda çocukların sağlık ve gelişimlerini olumsuz etkileyen temel, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarında ciddi sorunlar ortaya çıkabilir.¹⁷

Ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tutumlarını: anne ve babanın içerisinde yaşadığı toplum, bu toplumun var olan gelenekleri, görenekleri, kuralları, toplumun kültürel yapısı etkilemektedir. Ayrıca, ebeveynlerin kendi endişe düzeyleri, içinde buldukları toplumun ve kendilerinin ekonomik düzeyleri, yetiştirilme tarzları, psikolojileri, genetik yapıları, anne ve babaların çalışan bireyler olup olmaması, anne ve babanın aldığı eğitimin derecesi ve benzeri çeşitli faktörler ebeveyn tutumları üzerinde etkilidir.¹⁸

Genel anlamda ebeveyn tutumları demokratik ve otoriter tutum olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Buna karşılık alanyazında pek çok farklı ebeveyn tutumunun olduğu da aktarılmıştır. Bunlardan biri olan koruyucu tutum içerisinde,

¹⁵ Yüksel Yeniş, Genç Yetişkinlerde Anne-Baba Tutumu ve Duygu Düzenlemenin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu İle İlişkisi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁶ Yeniş, a.g.e., 2018.

¹⁷ Tösten, R. Han, R. Anik, S. The Impact of Parental Attitudes on Problem Solving Skills in High School Students, *Universal Journal of Educational Research*, 2017, 5(1): 170-174.

¹⁸ Toprak, Aysel, Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Duygusal Özerklik ve Sır Saklama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

çocuk anne ve babaları tarafından sürekli kontrol altındadır ve ebeveynlerine bağlı bir şekilde yetiştirilir.¹⁹ Bir diğer ebeveyn tutumu içerisinde yer alan izleyici tutum ise ailede ilgi ve denetimin olmadığı durumlarda yaygın olan ve çocuğun aldığı hiçbir karara karışılmayışı ile kendini gösterir.²⁰ Literatürde ayrıca ihmalkâr anne-baba tutumu ve kararsız/tutarsız anne-baba tutumu, mükemmeliyetçi anne-baba tutumu ve benzeri ebeveynlik tutumlarının da yer ettiği görülmektedir.²¹

1.2. İLGİSİZ EBEVEYN TUTUMU

İlgisiz ebeveyn tutumu, en olumsuz ve en riskli diye tabir edilen tutumdur. Bu tür ailelerde disiplin ya hiç yoktur veya tutarsızlık gösterir.

Zabun'a²² göre ilgisiz ebeveynler çocuklarının her isteğini denetim ve herhangi bir sınırlama olmaksızın karşıladığı için, çocukların duygu ve dürtülerini kontrol edebilme yetisi zayıftır ve bu çocuklar saldırganca davranışlarda bulunur.

1.3. MÜKEMMELİYETÇİ EBEVEYN TUTUMU

Mükemmeliyetçi tutum, çocuklarının sürekli başarılı olmasını arzulayan ebeveyn profili ortaya koyar. Elde edilen başarı ile ebeveynler çocuklarının başarısını çevreye örnek gösterir. Ancak bu durum çocuklarda bir baskı ortamı yaratır ve çocuğun kendi hedeflerine göre yaşamasını kısıtlar.²³

1.4. KORUYUCU EBEVEYN TUTUMU

Koruyucu tutumda, ebeveynler çocuklarının sürekli olarak çevreden gelen tehlikelerden korunması gerektiğini düşünerek onlar için her şeyi ince ayrıntısına kadar düşünürler. Ebeveynler ancak bu şekilde davrandıklarında iyi bir anne veya baba olacağını düşünmektedir.²⁴ Koruyucu ebeveyn tutumu, kendileri için her şeyin hazır olduğu düşüncesinde oldukları için ebeveynlerine bağımlı bireylerin yetişmesine neden olur. Bu durum çocuklarda duygusal bozulmaları beraberinde

¹⁹ Haluk Yavuzer, *Aile İçi Etkileşme ve Aile Dışı Öğelerin Doğurduğu Psikopedagojik Sonuçlar*. 1990'ların Çocuk Politikası Kongresi. DPT Yayınları, 272. 1990.

²⁰ Diana Baumrind and Current Patterns Of Parental Authority, *Developmental Psychology Monograph*, 1971, IV, 1-102.

²¹ Selami Yıldırım, Ergenlerin Öznel İyi Oluş ve Anne Baba Tutumları İle Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

²² Zabun, Engin; "Dershaneye Gitme, Mükemmeliyetçilik, Ana-Baba Tutumu Ve Sınav Kaygısının Öğrencilerin SBS Başarılarını Yordama Gücü" Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

²³ Betül Aydın, *Gelişim Psikolojisi*, İstanbul: Sfn Baskı. 2002.

²⁴ Serdar Erkan ve Alim Kaya, *Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Bir Grup Rehberliği Programı. Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Yayınevi. 2005.

getirir. Jersild'e göre ilgisiz bir şekilde yetiştirilen çocuk kendi kapasitesini göremez, sahip olduğu yeteneklerini de gerçek hayata aktaramaz. Farklı durumlarla karşı karşıya kaldıklarında, kendi kendine yeterli olmayan bireyler kendi kararlarında yetersiz kalacaktır.

Çocuklar tarafından yapılabilecek birçok şey ebeveynler tarafından yapıldığından, çocukların deneyimle öğrenmeleri engellenmiş olmaktadır.

1.5. İZİN VERİCİ TUTUM

İzin verici tutuma sahip olan anne ve babalar, çocuklarının davranışlarına belli düzenleme getirmeyen, kurallar koymayan ebeveynler olarak bilinmektedirler. İzin verici tutum sergilemekte olan anne ve babalar çocuklarının isteklerini her zaman kabul eder ve davranışlarını desteklerler.

İzin verici tutuma sahip olan ebeveynler ve çocuklarının arasındaki ilişkiler zayıftır. Çünkü aileler ergenlerin işlerine karışmaz. İzin almak istediklerinde de geri çevirmez ve denetlemez. Çocuklarına koydukları kurallar ve sınırlar çok esnek olabilir.

İzin verici tutum sahibi ebeveynler, daha saldırgan, daha itaatsiz ve daha fazla yemek problemi olan, aynı zamanda daha kendinden emin, kendini daha iyi ifade edebilen, daha az uysal olan, diğer çocuklara oranla daha popüler, daha düşünceli, daha özgür, daha bağımsız ve daha saldırgan çocukları yetiştirmişlerdir.³²

İzin verici tutuma sahip olan anne ve babalar, çocuklarına güven verirler, hoşgörülü davranırlar, onları destekler ve genellikle kısıtlamazlar. Bu durum çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder ve çocuk sorumluluk almasını öğrenmiş olur.

²⁵ Yavuzer, a.g.e., 1990.

²⁶ Arthur T. Jersild, **Çocuk Psikolojisi**. Çev. Gülseren Günçe, (4.Baskı). Ankara, 256-221. 1983.

²⁷ Tösten vd., a.g.e. 2017.

²⁸ Kolburan, Guliz, Cömert, Tari, Itir, Narter, Meltem, Isözen, Hakan. (2012). Parental Attitude Perception in Adolescents By Gender. **Procedia - Social And Behavioral Sciences**, 2012, 47; 1299-1304.

²⁹ Sümeyra Akdeniz, Erken Ergenlikte Bilişsel Duygu Düzenleme Algılanan Anne Baba Tutumu ve Algılanan Sosyal Destek İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

³⁰ Nefise Demirbozan, Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığının Anne Baba Tutumu ve Benlik Saygısı İle İlişkisinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

³¹ Merve Gül Koçakoğlu, İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumunun Obezite İle İlişkisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

³² Goodwin Watson, Some Personality Differences in Children Related to Strict or Permissive Parental Discipline, **The Journal Of Psychology**, 1957, 44: 227-249.

Koçakoğlu , ebeveynlerin izin verici tutumlarını izin verici/hoşgörölü tutum ve izin verici/ ihmalkâr tutum olmak üzere iki başlık altında ele almıştır. Yukarıda izin verici tutum başlığı altında belirtilen özellikler izin verici/hoşgörölü tutum içerisinde açıklanmıştır. Literatürde de izin verici tutum denildiğinde çoğunlukla izin verici /hoşgörölü tutumun açıklandığı görülebilir. İzin verici/ihmalkâr tutum ise denetimin uygulanmadığı, sevginin gösterilmediği ve çocuğun ihtiyaçlarına ilgisiz kalınan bir tutumdur. İzin verici/ihmalkâr tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının sadece yemek, içmek gibi temel ihtiyaçlarını karşılar, bunun dışındaki gereksinimleriyle ilgilenmezler İzin verici/ihmalkâr tutumda çocuğa yönelik mutlak bir ihmal söz konusudur. İzin verici/ihmalkâr tutum içerisinde büyümüş çocukların kendilerine olan saygıları da azdır.

1.6. DEMOKRATİK EBEVEYN TUTUMU

Demokratik tutum içerisinde anne ve babalar çocuklarının istek ve ihtiyaçları ile ilgilenir ve onları büyük bir dikkatle izler. ³⁵ Tuzcuoğlu'na ³⁶ göre demokratik bir tutumun sergilendiği ailelerde çocuklar ne yapacaklarının bilinci içerisinde ve belirli kurallar dahilinde neyi, ne zaman yapacağını bilir. Demokratik tutum ile sınırsız bir özgürlük verilmeden ergenler isteklerine göre yönlendirilir. Bu bağlamda demokratik tutumun çocuğun gelişiminde ön plana çıktığı ifade edilebilir.³⁷

Kişilik gelişimi için en uygun tutum olarak ifade edilen demokratik tutumda, anne baba çocuklarına sevgi ve saygı gösterir, böylece onların sorumluluk duygusunun gelişmesini sağlar.³⁸ Bu doğrultuda da anne ve babalar çocuğun birtakım işleri yapmasına izin verir.³⁹ Bu tür ailelerde iletişim kanalları her yönden açıktır ve iletişim üyeler arasında doğrudan sağlanır. Ebeveynler bu tür davranışlarda bulunarak onlara özerk bir birey oldukları hissini verirler.^{40 41}

³³ Koçakoğlu a.g.e., 2019.

³⁴ Koçakoğlu, a.g.e., 2019.

³⁵ Yavuzer, a.g.e., 1990.

³⁶ Necla Tuzcuoğlu, **Anne-Baba Davranışları ve Çocukla Sağlıklı İletişim**. Anne-Baba ve Çocuk Rehberi, Beyaz Gemi Yayınları, 1.Baskı, İstanbul. 84-93. 1998.

³⁷ Adnan Kulaksızoğlu, **Ergenlik Psikolojisi**, İstanbul: Remzi Kitabevi. 1998.

³⁸ F. Oğuz Çakmen, **İlkokul Üç, Dört ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Bağımlılık Eğilimleri ve Anne-Babalarının Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2004. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

³⁹ Diana Baumrind, The Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behaviors. **Child Dev** , 1966, 37: 887- 907.

⁴⁰ Özcan Sezer, Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2010, Cilt: VII, Sayı:1, 1-19.

⁴¹ Nebi Sümer, Elçin Gündoğdu Aktürk, Elif Helvacı, Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. **Türk Psikoloji Yazıları**, 2010, 13(25), 45-59.

Yapılan açıklamalardan yola çıkarak demokratik ebeveyn tutumunun sevgi ve hoşgörüyü esas alan, çocuğun ihtiyaçlarını gideren ve onları dikkatle izleyen bir tutum olduğu ve bu tür ailelerde çocuğun neyi, ne zaman yapacağını gösteren belirli kuralların olduğu ifade edilebilir.^{42,43}

1.7. OTORİTER EBEVEYN TUTUMU

Demokratik tutumlar, anne ve babalar çocuklarına karşı sevgi, saygı ve hoşgörü içerisinde yaklaşırken otoriter tutum, sevginin ve hoşgörünün olmadığı tutumdur. Otoriter tutumda anne ve babalar çocuklarının kendi isteklerinden ziyade kendilerinin isteklerine göre hareket etmesini isterler. Fiziksel veya duygusal şiddetin uygulandığı otoriter tutumda, ergenler güvensiz bir ortamda yaşadıkları hissine kapılırlar ve bu durum onların karakter gelişimlerinde olumsuz bir etki doğurur.⁴⁴ Otoriter ebeveyn tutumu, çocuğun saldırganca davranışlarda bulunmasına sebebiyet verir, çocukta benlik saygısını düşürür.⁴⁵

Otoriter tutum çocukların hem annelerinde hem de babalarında görülebilen bir özelliktir. Otoriter ebeveynler kendi çocuklarına duydukları sevgiyi, kendi çocukları ondan beklenen davranışları sergilediğinde gösterirler. Otoriter tutum sergileyen anne ve babaların kendi çocuklarından bekledikleri davranışlar genelde kendi geleneklerine ve daha üst otoritelerce belirlenmiş kurallara uygun şekildeki davranışlardır.⁴⁶

Ebeveynlerin göstermiş olduğu olumlu tutum, çocuğun kendi isteklerine uygun davrandığı durumda sergilenir. Yani otoriter tutumda sevgi, pekiştireç bir araç konumundadır. Otoriter tutumda ebeveynler çocuklarından kendilerine mutlak surette itaat etmesini bekler ve aile içerisinde iletişim kanalları kapalıdır.⁴⁷

Yapılan araştırmalar, otoriter bir tavır takınan ailelerde çocuklarda aşırı isyankâr bir hal yapısının olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer bir anlatımla bu tür çocuklar yoğun baskı altında yetiştikleri için isyankâr bir hal içerisinde olup çevrelerine karşı çoğunlukla nazik ve kibarca davranışlarda bulunmazlar.⁴⁸

⁴² Yavuzer, a.g.e., 1990.

⁴³ Tuzcuoğlu, a.g.e., 1998.

⁴⁴ Erkan ve Kaya, a.g.e., 2005.

⁴⁵ Elanor E. and Maccoby., John A. Martin, **Socialization in The Context of Family: Parent Child Interaction. Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development.** (Eds. Mussen Ph, Hetherington Em), New York: Willey, S: 1–101. 1983.

⁴⁶ Yıldız Kuzgun, *Ana-Baba Tutumlarının Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. 1972. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi).**

⁴⁷ Kuzgun, a.g.e., 1972.

⁴⁸ Esra Ceyhan, **Aile Psikolojisi ve Eğitimi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2008.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖFKE

2.1. ÖFKE KAVRAMI

Öfke, “hafif sinirlilikten, yoğun olarak değişen duygulardan oluşan; hayal kırıklığı, hiddet ve şiddetten dolayı sıkıntı veren duygusal bir durumdur.⁴⁹ Bir başka tanıma göre öfke, bireyin kendini savunma ve dış uyarı için gösterdiği duygu biçimidir ve bireyi rahatsız edici uyarandan kurtarmayı amaçlayan güçlü bir duygudur.⁵⁰ Öfke, sübjektif olarak son derece uyarılmış, tedirgin ve antagonistik bir zihin durumu olarak deneyimlenen negatif tonlu (yani hoş olmayan) bir duygu ve içsel oluşum olarak da tanımlanabilir.⁵¹ Diğer bir tanımda öfke kavramı “büyük bir olasılıkla bireylerin üzüntü, korku vb. durumlarla veya olaylarla başa çıkamadığı durumlarda ortaya çıkardıkları tipik olarak olumsuz bir olaya veya duruma bir tepki” şeklinde açıklanmıştır.⁵²

2.2. ÖFKE İFADE TARZLARI

Bireylerin öfkelenmelerine neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörleri Kanoğlu⁵³ engelleyici koşullar, bireyin tehdit altında olduğu durumlar ve bireyin davranışlarının beklentilerine uygun olmaması şeklinde sıralamıştır. Söz konusu faktörlerin neden olduğu öfke ile ilgili olarak bireyin ifade ediş tarzı sürekli öfke, kontrollü öfke, içe yönelik öfke ve dışa yönelik öfke olmak üzere dört şekilde ele alınır. Bazı kaynakların ise sürekli öfke kavramına öfke türleri içerisinde yer verdikleri görülebilir. Bu çalışmada öfke ifade tarzlarına sürekli öfke de dahil edilmiştir.

⁴⁹ Manolete S. Moscoso and Charles D. Spielberger, Cross-Cultural Assessment Of Emotions: The Expression Of Anger, *Revista de Psicología*, 2011, Vol. 29 (2): 343-360.

⁵⁰ Zümra Özyeşil, Five Factor Personality Traits as Predictor of Trait Anger and Anger Expression, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2012, 37(163): 322-332.

⁵¹ Lindqvist, Introduction. Erişim: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:193706/FULLTEXT01.pdf> adresinden 13.03.2020 tarihinde alınmıştır.

⁵² Diğdem M. Siyez, School-related variables in the dimensions of anger in high school students in Turkey, *International Journal Of School & Educational Psychology*, 2017, 6(2): 1-12.

⁵³ Kanoğlu, a.g.e., 2008.

Tablo 1. Öfke Kavramına İlişkin Tanımlar

Tanımı Yapan Kişi(ler)	Öfke Terimine İlişkin Olarak Yapılan Çeşitli Tanımlar
Shahsavarini ve Sima, ⁵⁴	"Sadece saldırganlık ve düşmanlık gibi olumsuz bir duygu değil; normal, soyut ve evrensel bir duygudur."
Özyeşil, ⁵⁵	"Bireyin planları, talepleri ve ihtiyaçları kısıtlandığında ve adaletsizlik, eşitsizlik ve kendine tehdit algılandığında yaşanan temel duygulardan biridir."
Albayrak ve Kutlu, ⁵⁶	"Bireyin gizleyerek ya da kendine saklayarak mevcut öfke unsurlarına karşı kullandığı alternatif bir uyum mekanizmasıdır."
Kanoğlu, ⁵⁷	"Farklı iç ve dış etkilerle ortaya çıkan, değişik düzeylerde tepkisel davranışlarla görüntülenen, önceden planlanmayan, kişiyi tehditlere karşı savunmaya yönelik bir duygu durumudur."
Fernandez, ⁵⁸	"Bir eylemin yanlış olarak yorumlanmasına ve meydan okuma ya da düşmanlık eğilimine bağlı öznel bir tatsızlık hissidir."
Moscoso ve Spielberg, ⁵⁹	"Hafif sinirlilikten, yoğun olarak değişen duygulardan oluşan; hayal kırıklığı, hiddet ve şiddetten dolayı sıkıntı veren duygusal bir durumdur"
Lindqvist, ⁶⁰	"Kışkırtıcı ve yanlış olarak yorumlanan kişiler, nesnelere ve durumlar ve benzeri çeşitli dış uyaranlar veya öfkeli anılar, reddedilme, aşağılanma ve kaygı gibi içsel duygular tarafından uyarılan ve sık görülen; orta ve yoğun formları ise günde birkaç kere herhangi bir birey tarafından deneyimlenebilen bir duygudur."

2.2.1. Sürekli Öfke

Sürekli öfke, çok sayıda durumu veya ortamı sıkıcı veya sinir bozucu olarak algılamak ve sonuç olarak daha yaygın geçici öfke yaşama eğiliminde olmak olarak tanımlanmaktadır.⁶¹ Bir başka tanıma göre ise sürekli öfke, hedefe yönelen davranışın engellenme veya haksızlığa uğrama olarak algılanması durumunda şiddetli gerginlik, kızgınlık, sinirlilik, hiddet gibi duyguların ne kadar sıklıkta

⁵⁴ Amir Mohammad Shahsavarani and Sima Noohi, Explaining the Bases and Fundamentals of Anger: A literature Review; *Noohi International Journal of Medical Reviews*, 2014, 1(4): 143-149.

⁵⁵ Özyeşil, a.g.e., 2012.

⁵⁶ Banu Albayrak ve Yasemin Kutlu, Ergenlerde Öfke İfade Tarzı ve İlişkili Faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2009, 2(3): 57 – 69.

⁵⁷ Esra Kanoğlu, Lise Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri ve Öfke İfadelerinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2008. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

⁵⁸ Ephrem Fernandez, *The Angry Personality: A Representation on Six Dimensions of Anger Expression*, The Sage Handbook Of Personality Theory And Assessment, 3(13): 402-419. 2008.

⁵⁹ Moscoso ve Spielberg, a.g.e., 2011.

⁶⁰ Lindqvist, a.g.e., 2005.

⁶¹ Coşkun Arslan, An Investigation of Anger and Anger Expression in Terms of Coping with Stress and Interpersonal Problem-Solving, *Educational Sciences: Theory & Practice*, 2010, 10(1): 25-43.

yaşanmakta olduğunu gösteren bir kavramdır. Ayrıca sürekli öfke kavramı, kişilerin genel olarak öfkelenme eğilimine sahip olması şeklinde de ifade edilebilmektedir.

Cook ve Medley sürekli öfke kavramının uzun süreli ve sık olarak görüldüğünü; bireyde kalıcı veya geçici süreyle ortaya çıkabileceğini ifade etmişlerdir. Sürekli öfke, insanların öfkelenmeye olan yatkınlığını da gösteren bir olgudur ve çok çabuk ortaya çıkma özeliğine sahiptir. Tatlılıoğlu ve Karaca sürekli öfkenin korku temelli bir öfke türü olduğunu belirtmişlerdir. Bu duyguya sahip bireyler daha çok incitmeye meyillidir.

Kocaman, sürekli öfke durumunda bireyin vücudunun uyarılmış halde olduğunu ve kişinin vücuduna enerji sağlayan kaynakların savaş alarmı verilmesini beklediğini ifade etmiştir. Bu nedenle sürekli öfke hali yaşayan bireylerde öfkeyi kontrol etmek daha zordur. Erdoğan sürekli öfke sahibi kişilerin kendilerini öfkelenmekten alıkoymalarının çok zor olduğunu; bu bireylerin kendilerini öfkelenmeye iten sebepleri ifade etmekte zorlandıklarını ve de sürekli öfke sahibi bireylerin oldukça ısrarcı olduklarını belirtmiştir.

2.2.2. Kontrollü Öfke

Kontrollü öfke, bireyin öfkenin yaşanmasını veya öfkeyi ifade etme şeklini kontrollü bir biçimde başarabilmesini ifade etmektedir.⁷¹ Kontrollü öfke bireyin içinde tuttuğu öfkenin dışı vurumunu engellemek değildir. Kontrollü öfke, birey tarafından öfkenin uygun bir dille nasıl ifade edilmesi gerektiğinin bilinmesidir.⁷²

Öfke kontrolü, amaca ulaşmayı engellemeyecek şekilde öfkenin ifade edilmesini sağlar. Ayrıca bireyin iletişimde bulunduğu öfke duygusunu ne

⁶² Güler Erdevir, a.g.e., 2018.

⁶³ Burak Canpolat, Müsabaka Esnası Sporcu Davranışları Açısından İşitme Engelli Futbolcuların Sürekli Öfke – Öfke İfade Tarzı Durumlarının İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁶⁴ Seçkin Çalışkan, Sınıf Öğretmenleri ve Branş Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeyi, Sürekli Öfke Düzeyi ve Öfke İfade Tarzlarının Karşılaştırılması, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁶⁵ Turan Sezan, Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Öfke İfade Tarzları, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁶⁶ Sezan, a.g.e., 2016.

⁶⁷ Sezan, a.g.e., 2016.

⁶⁸ Fatma Kocaman, Hekimlerin Mobbing Algıları İle Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkiler, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁶⁹ Kocaman, a.g.e., 2017.

⁷⁰ Erdoğan, a.g.e., 2015.

⁷¹ Coşkun, a.g.e., 2019.

⁷² Muhammed Emin Butekin, Tip 2 Diyabetli Bireylerde Öfke Düzeyi ve Öfke İfade Tarzının Metabolik Kontrol Değişkenlerine Etkisinin İncelenmesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

derecede kontrol ettiği ve ne derecede sakinleşme yöneliminde bulunduğunu gösteren durumdur.

2.2.3. İçe Yönelik Öfke

İçe yönelik öfke, öfkeyi oluşturan duygular ve düşünceleri bastırma eğilimlerini ifade etmektedir.⁷⁴ Cartıllı⁷⁵ içe yönelik öfkeye sahip olan kişilerin genellikle öfkeli olduklarını kabul etmediklerini belirtmiştir. Bu bireylerin öfke repertuarları genellikle pasif tepkilerden oluşmaktadır. İçe yönelik öfke sahibi bireylerin öfke tepkileri genellikle somurtma, surat asma, küsme şeklinde edilgendir.⁷⁶ Bu bireyler genellikle öfkelerini ifade edecek güvenli bir yer arayışında olurlar.⁷⁷

İçe yönelik öfke sahibi kişiler, genelde kişilerarası ilişkilerinde güçlükler yaşamaktadır.⁷⁸ Bu bireyler, karşısındaki kişilerden düşünce ve duygularını anlamalarını beklerler. Beklentilerinin gerçekleşmemesi genellikle hayal kırıklığı ile içten içe kızgınlık duymalarına neden olarak öfkelerini karşısındaki kişiye gücenme ve küskünlük şeklinde ortaya koyarlar.⁷⁹ Oysa bunlar insanın kendisine daha çok zarar verir.⁸⁰ Öfke duygusunu bireyin sürekli bastırması ve kendi içine atması ilerleyen dönemlerde bireyin depresyon, psikosomatik hastalıklar ve benzeri çeşitli bedensel, ruhsal ve duygusal sorunlara ve bireyin intihar etmesine bile yol açabilir.⁸¹

İçe yönelik olan öfkeyi tetikleyen etmenler arasında istenmeyen bir karşılaşmayı düşünmek gibi öfkeyi kışkırtan düşünceler, anılar, olaylar ve deneyimler yer alır.⁸²

Öfkenin ifade edilmemesi öfkeyi ortadan kaldırmayacağı gibi beklenmedik bir anda kontrolsüz ve abartılı olarak ortaya çıkmasına da neden olabilir.⁸³ Sezan⁸⁴ içe

⁷³ Kader Cartıllı, *Öfke İle Başa Çıkma Eğitiminin Tek Ebeveynli Öğrencilerin Öfke ve Olumlu Duygularına Etkisi*, Mevlâna Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁷⁴ Coşkun, a.g.e., 2019.

⁷⁵ Cartıllı, a.g.e., 2016.

⁷⁶ Cartıllı, a.g.e., 2016.

⁷⁷ Erdoğan, a.g.e., 2015.

⁷⁸ Ayşe Gözde Semizoğlu, *Genç Yetişkinlerde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Dürtüsellik Arasındaki İlişki*, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁷⁹ Nurdan Portakal, *Hemşirelerde Öfkeyi Etkileyen Faktörler ve Öfke İfade Biçimi*, Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁸⁰ Coşkun, a.g.e., 2019.

⁸¹ Sevtap Mansuroğlu, *Hemşirelik Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmaları İle Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi*, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hatay. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁸² Mohammad Ali Besharat and Samane Pourbohloul, *Mediation Effect of Anger Rumination On The Relationship Between Dimensions Of Anger And Anger Control With Mental Health*, 2012, *International Journal Of Psychological Research*, 5(2): 8-17.

⁸³ Portakal, a.g.e., 2018.

⁸⁴ Sezan, a.g.e., 2016.

yönelik öfkenin, bu öfke tarzına sahip olan bireylerin kin tutmasına yol açabileceğini ifade etmiştir.

2.2.4. Dışa Yönelik Öfke

Dışa yönelik öfke, etrafındaki objelere ve bireylere karşı saldırı davranışı gösterme eğilimlerini ifade etmektedir.⁸⁵ Dışa yönelik olan öfke saldırgan davranışlarla gösterilebileceği gibi sözel şekilde de ifade edilebilir.⁸⁶ Dış öfkeyi kıskırtan olaylar, başkalarının istenmeyen davranışlarıyla karşılaşmak gibi tanınabilir durumlardır.⁸⁷

Erkeklerde öfkenin neden olduğu saldırgan tavırların, alkol kullanma ve sigara içme isteği biçiminde ortaya çıkması kadınlarda olduğundan daha kolay bir şekilde kendini gösterir. Kadınlar ve çocuklarda daha çok ağlama şeklinde dışa yansıtılır.⁸⁸

Dışa yönelik öfkenin olumlu tarafı, dışa doğru öfkesini yönelten bireyin rahatlamasını ve psikolojik problemlerin oluşmasını engellemesini sağlamasıdır.⁸⁹ Dışa yönelik öfkenin olumsuz tarafları da bulunmaktadır. Dışa yönelik öfke birey tarafından kontrolsüz bir şekilde ifade ediliyorsa bu tepkiler yalnızca kişide o anda var olan gerilimin azaltılmasına yardım edebilir. İleriki zamanlarda yine o bireyin öfke patlaması yaşamasını engellemez ya da bireyin sonradan kendini suçlu hissetmesinin de önüne geçemez.⁹⁰ Ayrıca bireyin pişmanlık duymasına yol açabilir.⁹¹

2.3. ÖFKENİN BOYUTLARI

Öfke; biyolojik düzeyde ele alındığında saldırgan sistemlerle ve daha da önemlisi, ortak sosyal yaşam, sembolizasyon ve yansıtıcı öz farkındalık kapasiteleriyle ilgili çelişkili bir kavram iken; psikolojik düzeyde değerlendirilen bazı yanlışların düzeltilmesini amaçlayan ve sosyokültürel düzeyde, kabul edilmiş davranış standartlarını destekleme işlevi gören bir kavramdır.⁹²

⁸⁵ Coşkun, a.g.e., 2019.

⁸⁶ Mansuroğlu, a.g.e., 2019.

⁸⁷ Besharat ve Pourbohloul, a.g.e., 2012.

⁸⁸ Semizoğlu, a.g.e., 2018.

⁸⁹ Kocaman, a.g.e., 2017.

⁹⁰ Butekin, a.g.e., 2017.

⁹¹ Kocaman, a.g.e., 2017.

⁹² Fernandez, a.g.e., 2008.

Öfke, organizmanın refahını tehdit eden her şeye saldırıya yol açabilecek birincil bir duygu olarak kabul edilir.⁹³ Temel bir duygu olarak öfke, tehdit ve olumsuz değerlendirme, fizyolojik yanıtları aktive etme ve davranış eğilimlerini etkileme ile ilgilidir.⁹⁴ Yakın zamanlara kadar laboratuvar ve saha çalışmaları çoğunlukla insanlarda ve hayvanlarda saldırganlık ve şiddet gibi öfkenin davranışsal yönlerinin araştırılmasına odaklanmıştır. Son on yılda ise öznel öfke hissini araştırılmasına olan ilginin arttığı görülebilir. Öfke konusuna ilişkin temel eğilimlerden bir tanesi, öfke eğilimli bireysel farklılıkların araştırılması ya da öfkenin yönetimi konusunda insanları eğitmek için tasarlanmış yöntemlerle ilgilidir. Diğer bir eğilim, öfke ve saldırganlığı etkileyen durumun gözlemlenen, çıkartılan veya atfedilen özellikleriyle ilgili araştırmaları içermektedir. Mevcut araştırma bu son unsurda takip edilmektedir ve asıl amacı, olay özelliklerinin veya boyutlarının, öfke yoğunluğunu, bireylerin genel olarak kızma eğiliminin üzerinde ve üstünde nasıl etkilediğini araştırmaktır.⁹⁵

Öfke, travmatik deneyimlerin ardından ortak bir sonuç olarak kabul edilir.⁹⁶ Martin, Watson ve Wan,⁹⁷ öfkenin duygulanım, biliş karşı düşmanlık (ya da sinizm) ve davranışa karşı saldırganlık, anlamına geldiğini ifade etmişlerdir. Bu durumdan da hareketle literatürde öfkenin fiziksel ve fizyolojik boyut, bilişsel ve duygusal boyut ve davranış ve tepki boyutu olmak üzere üç farklı boyutta ele alındığı görülmektedir. Bu boyutlar aşağıda detaylı bir biçimde ele alınmıştır:

2.3.1. Fiziksel ve Fizyolojik Boyut

Bireylerin öfkelenmeleri sonucu ortaya çıkan davranışlardan biri saldırganlığı içerebilir ve fiziksel saldırganlık, şiddet eylemleriyle fiziksel yaralanmalarla sonuçlanabilir.⁹⁸ Öfkeye yol açan bir sebepten dolayı bireyin bedeninde meydana gelen değişiklikler, öfkenin fiziksel ve fizyolojik boyutunu ifade etmektedir.⁹⁹ Öfkenin fizyolojik biçimde ortaya çıkışında kişilik, cinsiyet ve yaş gibi etmenler etkili olmaktadır. İnat etme, yemek yememe, ağlama, kendine veya etraftakilere zarar verme, keyif verici maddeler kullanma, intikam alma, somurtkanlık yapma,

⁹³ Hasida Ben-Zur, Shlomo Breznitz, What Makes People Angry: Dimensions Of Anger-Evoking Events. *Journal of Research in Personality*, 1991, 25(1): 1–22.

⁹⁴ Besharat ve Pourbohloul, a.g.e., 2012.

⁹⁵ Ben-Zur ve Shlomo Breznitz, a.g.e., 1991.

⁹⁶ David Forbes, Nathan Alkemade, Damon Mitchell, Jon D. Elhai, Tony Mchugh, Glen Bates, Raymond W. Novaco, Richard Bryant, Virginia Lewis, Utility of The Dimensions Of Anger Reactions-5 (Dar-5) Scale As A Brief Anger Measure, *Depression and Anxiety*, 2013, 31(2): 166–173.

⁹⁷ Rene Martin, David Watson, Choi K.Wan, A Three-Factor Model of Trait Anger: Dimensions of Affect, Behavior, and Cognition, Behavior, and Cognition. *Journal of Personality*, 2000, 68(5): 869–897.

⁹⁸ Fernandez, a.g.e., 2008.

⁹⁹ Sevim Canbuldu, Çok Boyutlu Okul Öfke Envanteri'nin (The Multidimensional School Anger Inventory) Uyarlama Çalışması, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2006. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

uyuşturucu kullanma gibi ögeler de öfke fizyolojik sonuçları olarak değerlendirilebilmektedir.¹⁰⁰

Öfkeli olan bir bireyde öfke duygusunun oluşmasıyla kan basıncının artması ve kalp atışının hızlanması, nabız atımının hızlanması, kasların gerilmesi, midenin kasılması, ağız kuruması, boğazda düğümlenme, nefesin daralması, uyuşma-karıncaalanma hisleri, sıcak basması ve aşırı terleme, odaklanma güçlüğü vb. bireyin kendisinin fark edebileceği belirtiler meydana gelebilir. Ayrıca öfkeli bireyde kaç çatma durumu, sert bakış, seğirme, titreme, ağlamaklı bir duruma bürünme, ses tonunda değişme-titreme vb. diğer kişilerin fark edebileceği dışarıdan gözlemlenebilen bazı belirtilerin meydana geldiği de bilinmektedir.¹⁰¹

Öfke, beyin ve vücutta enerji yoğunluğu yaşanmasına sebep olarak öfkelenen bireyin kendine fiziksel ve ruhsal birtakım zararlar vermesine yol açmaktadır. Öfkeli birey, yaşadığı ruhsal gerilimin sonucu olarak migren, mide rahatsızlıkları, sinir bozuklukları vb. ile karşı karşıya kalır. Öfke anlarında seçilen davranışlar, ses yükseltmesi, hakaretler, kaba kuvvet ve şiddet, saldırganlıklar ya da bunların tam tersi örüntüde içe kapanmalar, durumu yok saymalar, sözlerle taş atmalar, dedikodular vs. davranışlardır ve bu davranışlarla olumlu sonuçlara ulaşmak mümkün değildir. Bu tür davranışlar bireyin benliğine zarar verir.¹⁰² Bunların yanında ifade edilmeyen öfkenin de yine öfkeli bireylere zararları olduğu bilinmektedir.¹⁰³

2.3.2. Bilişsel ve Duygusal Boyut

Bilişsel olarak olayları algılama, değerlendirme ve düşüncelerimizle ilişkili olarak herhangi bir sözel ya da görsel uyarıcının fiziksel ya da psikolojik bütünlüğü tehdit edici, engelleyici, küçümseyici, yaralayıcı, incitici olarak algılanması öfke tepkilerini harekete geçirebilmektedir. Bireyler öfkelenildiğinde konsantrasyon bozukluğu, dikkat eksikliği, uykusuzluk gibi problemler gözlemlenebilir.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Haşim Durar, 12-13 Yaş Ergenlerde Öfke ve Öfke Dışavurumunun Depresyon Düzeyleriyle İlişkisi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁰¹ Canbuldu, a.g.e., 2006.

¹⁰² Çağrı Önem, Üniversite Öğrencilerinin Öfke ve Öfkeyi İfade Etme Biçimlerinin Akılcı Olmayan İnançlar ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁰³ Önem, a.g.e., 2010.

¹⁰⁴ Merve İmamoğlu Kaya, Kadın Futbolcularda Antrenmanın Algılanan Stres, Sporda Güdülenme, Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Düzeylerine Etkisi, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum, 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

Öfkenin bilişsel alt yapısına bakıldığında, yanırlara karşı aşırı hassasiyet, “ceza” kavramı ile ilişkili olduğu görölmektedir. Ayrıca öfke duygusu daha yüksek olan bireyler için özellikle üç temel nokta gözlenmiştir:

- ✓ Yapılan hatalara karşı aşırı hassasiyet ve tahammülden yoksunluk
- ✓ Dışarıda var olduğuna inanılan kişilik değerini kaybetmeme çabası
- ✓ Olumsuz durumlara karşı katı tavırların oluşturacağı olumsuz kişilik izleniminden uzak durmak için, daha esnek görüldüğüne inanılan kişisel olarak oluşturulan bir doğrunun savunulması gerektiği inancı.

105 106

Trost ve arkadaşları¹⁰⁷ ise yaptıkları çalışmada, öfkenin bilişsel boyutları arasında: hedef hayal kırıklığı, olumsuz sonuçlar için dışsal yükleme (yani, suçlama) ve algılanan adaletsizliği ele almıştır.

Öfkenin bilişsel ve duygusal boyutunun bazı kaynaklarda bilişsel ve sosyal boyut adı altında ele alındığı da görölmektedir.¹⁰⁸ Kişinin sosyal ve bilişsel tutumları, değer yargıları, düşünce tarzı öfkenin ortaya çıkmasını etkiler. Belli bir sosyalleşme sürecinden geçen öfke, bireyin bilgi sürecinden etkilenir. Kişinin kendisini yenilgiye uğraticı düşünceleri, kaygı, öfke ve düşmanlık gibi duygulara neden olmaktadır.¹⁰⁹

2.3.3. Davranış ve Tepki Boyutu

Öfkenin ortaya çıkmasındaki en belirgin tepkiler davranışsal olan tepkilerdir.¹¹⁰ Bireylerin yaşadıkları öfkenin yansıtılma biçimi, öfke hissiyle baş etmede gösterdiği çabalar öfkenin davranış ve tepki boyutunu oluşturur.¹¹¹

Günlük hayatta öfke duygusu çeşitli belirtilerle dışa vurulur. Bunların başında öfkenin sözlü olarak anlatımı gelir. İnsan karşısındaki küçük düşürücü, kırıcı, alay edici sözler kullanması, doğrudan veya dolaylı olarak aşağılaması, kötülemesi, kişiliğine saldırması, sert ve kaba konuşmalarla sürekli engellemeler yapması

¹⁰⁵ A. Kadir Özer, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri Ön Çalışması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 1994, 9(31). 26-35.

¹⁰⁶ Kocaman, a.g.e., 2017.

¹⁰⁷ Zina Trost, vd, 2012, 153(3): 515–517.

¹⁰⁸ Merve Ecem Kibar, Ergenlerde Anksiyete Düzeyinin Öfke Kontrolü ve Öfke İfade Etme Biçimleri Üzerindeki Etkisi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁰⁹ Erdoğan, a.g.e., 2015.

¹¹⁰ Kübra Salt, Yetişkin Kadınların Tükettikleri Besinler İle Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹¹¹ Semizoğlu, a.g.e., 2018.

öfkenin sözlü saldırganlıkla birlikte geniş bir yelpaze içinde anlatım olanağı bulunur.

112

Kişilerin yaşadıkları aile, sosyal çevreleri, inançları ile medya bireyin öfkesini göstermesinde manipüle edici olabilmektedir. İnsanlar öfke kontrolü ve ifadesinde farklılıklar gösterirler. Bazıları öfkelerini dışa vurmazken bazıları dışarı vurmaya tercih edebilirler. Bu çerçevede öfke tepkileri değerlendirildiğinde, öfke tepkileri doğuştan gelebileceği gibi çevresel faktörler veya öğrenmeyle de ortaya çıkabilmektedir.¹¹³

İmamoğlu Kaya¹¹⁴ öfkenin davranış ve tepki boyutuna birer örnek olarak öfkeli bireyin sigara kullanmasını, öfkeli bireyin aşırı yemek vb. yiyecek ürünleri tüketmesini, huzursuz olmasını, ilaç kullanımını vermiştir.

¹¹² Alihan Atila, Böbrek Nakli Bekleme Listesindeki Hastaların Sürekli Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzları İle Obsesif Kompulsif Semptomları Arasındaki İlişkinin Sosyo-Demografik Değişkenler Eşliğinde İncelenmesi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹¹³ Salt, a.g.e., 2018.

¹¹⁴ İmamoğlu Kaya, a.g.e, 2019.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU

3.1. PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU

İnternet kullanım bozukluğunun anlaşılabilirliği için öncelikle sağlıklı internet kullanımının nasıl olduğunu anlamakta yarar vardır. Sağlıklı internet kullanımı, herhangi bir rahatsızlık duymadan arzu edilen zaman diliminde amaca uygun bir şekilde internetin kullanılması olarak açıklanır. Burada kullanıcı internet üzerinden kurduğu ilişkilerle gerçek hayattaki ilişkilerin birbirinden farklı olduğunun bilinci içerisinde. Sağlıklı internet kullanıcıları için internet bir amaç değil aksine amaca ulaşmayı sağlayan bir araçtır.

İnternetin sağlıklı bir şekilde kullanıldığı durumu göz önüne alındığında, internetin sayısız kullanıcının hayatını kolaylaştırdığı ve günlük hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle internet kullanımının ergenler arasında hızla yaygınlaştığı göz önüne alınırsa, internetin sağlıklı bir şekilde kullanımında başta eğitimciler ve ailelere önemli görevler düştüğü ifade edilebilir.

Problemlerli internet kullanımı, kullanıcının aile ve iş hayatında önemli bozulmalar meydana getiren ve kendini internet kullanmaktan alıkoyamayan bozukluk şeklinde tanımlanabilir. Problemlerli internet kullanımı bireylerde, mesleki, sosyal ve akademik alanda olmak üzere pek çok noktada olumsuz sonuçları da beraberinde getiren, davranışsal ve zihinsel belirtileri bulunan bir sendromdur. Caplan'a göre problemlerli internet kullanımı; sosyal, çevresel ve akademik anlamda sorun yaratan, bilişsel ve davranışsal belirtileri olan birçok boyutlu sendromdur.¹¹⁹

¹¹⁵ Osman Zorbaz, *Lise Öğrencilerinin Problemlerli İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹¹⁶ Zorbaz, a.g.e., 2013.

¹¹⁷ Osman Zorbaz ve Meliha Tuzgöl Dost, Lise Öğrencilerinin Problemlerli İnternet Kullanımının Cinsiyet, Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014, 29.29-1, 299.

¹¹⁸ Scott E.Caplan, Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being: Development of a Theory-Based Cognitive-Behavioral Measurement Instrument. *Computer in Human Behavior*, 2002, 18, 553-575.

¹¹⁹ Şenay Akpınar, vd, *The Relationship between Students Problematic Internet Usage and Their Anger Expression Manner*. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2011, 10(4), 473-480.

Young¹²⁰ problemlı internet kullanımını DSM-IV'te yer alan "patolojik kumar oynama" kriterleri bağlamında değerlendirmiştir. Buna göre aşağıda yer alan kriterlerden beşinin kullanıcıda yer alması durumunda kişinin bağımlı olduğu kabul edilir.

- Zihinsel olarak internetle haşır neşir olmak,
- Kullanılmadığı durumda yoksunluk ve huzursuzluk hali,
- İnterneti kullanmak için yalan söyleme,
- İnterneti kullanım suresinin sürekli bir Şekilde artması,
- İnterneti kullanma suresinin azaltamama,
- Sosyal faaliyetlerde gerileme,
- İnternet kullanımında yaşanan duygu değişiklikleri ve
- Yoğun kullanıma bağlı olarak sosyal hayatta sorunların yaşanması.¹²¹

Yukarıda ifade edilenlerin yanında, araştırmacılar problemlı internet kullanımının gostergeleri ile ilgili bir dizi görüş bildirmişlerdir. Griffiths ve McIlwraith, bu gostergelerden bazılarını Şu Şekilde sıralamıştır:¹²²

- Uykusuzluk ve yorgunluk,
- Aile içinde yaşanan iletişim sorunları ve aile yeleri arasındaki bağların zayıflaması. Örneğin eşler arasında problemlerin ortaya çıkması.
- Arkadaşlık ilişkilerinde yaşanan sorunlar,
- Fiziksel aktivitelerden uzak kalmak,
- İşyerinde verimin düşmesi,
- Günlük olayları, interneti kullanmaya engel olarak görme.

Bunun yanında "internetten bilgi aramanın saatlerce sürmesi, uzun süreli kullanıma bağlı olarak fiziksel rahatsızlıkların ortaya çıkması, bilgisayar kullanımının

¹²⁰ Kimberly S. Young, *Internet Addiction: Symptoms, Evaluation and Treatment*/S. Kimberly. Pittsburgh: *University of Pittsburgh at Bradford*, 1999, 48-49.

¹²¹ Hatice Odacı ve iğdem Berber elik, niversite ğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımlarının Akademik z-yeterlik, Akademik Erteleme ve Yeme Tutumları İle İlişkisi. ***Uluslararası Eğitimde Bilgisayar ve Teknoloji Sempozyumu***. 2011, 5,2.

¹²² Cahit Cengizhan, ğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: "İnternet Bağımlılığı". ***M.. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi***, 2005, 22, 83-98.

süresine ilişkin eş, arkadaş veya çevredeki kişilere yanlış bilgi verilmesi, interneti kullanırken duyulan heyecan ve internet aleminden biriyle konuşmayı yüz yüze konuşmaya tercih etmek” gibi göstergeler kişilerde problemlili internetin olduğuna işaretler.¹²³

Alanyazında internet kullanım bozukluğunun birçok nedeninin olduğu aktarılmıştır. Buna göre bazı çalışmalarda söz konusu bozukluğun sosyalliğin azalması, bireylerde yalnızlık hali, oyalanma ve ertelemeye bağlı olarak gelişim gösterdiği ortaya çıkmıştır.¹²⁴ Young'un yaptığı araştırmada ise, problemlili internet kullanımına yönelten nedenler şu şekilde sıralanmıştır:

İnternet kullanma olanağının limitsiz ve ücretsiz olması,

Bireyin sosyal aktivitelerden ziyade interneti düşünmesi,

Ebeveynler tarafından internet kullanımına dönük herhangi bir engel veya kontrol mekanizmasının olmaması,

İnternetin kişisel bilgileri gizleme olanağının olması ve günlük hayatta korku, kusur ve takıntıların internet ortamında gizlenebilmesi.¹²⁶

3.2. İNTERNET KULLANIMININ ERGENLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ergenlik dönemi, biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan birtakım değişikliklerin yaşandığı çocukluk ve yetişkinlik arası bir dönemdir.¹²⁷ Steinberg ve Morris'e göre ergenlik dönemi yaşamın sorgulandığı ve “ben kimim?” sorusunun cevabının arandığı ve sosyal hayata uyum sağlanması için psikolojik özelliklerin araştırıldığı dönemdir. Hall ise ergenlik dönemini, bireyin tepkileri ve değerleri sonucunda ortaya çıkan stres halinin neden olduğu fırtına ve stres dönemi olarak açıklamıştır.¹²⁹

İnternet kullanımında bazı bireylerin kendilerini sınırlandırdığı bilirse de çoğunluğun hayatın farklı alanlarında interneti yoğun bir şekilde kullandığı bilinmektedir. Bu nedenle pek çok kullanıcının sorunlu davranışlar sergilediği

¹²³ M. Kemal Karaman ve Meltem Kurtoğlu, **Öğretmen Adaylarının İnternet Bağımlılığı Hakkındaki Görüşleri**. 11. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri (Akademik Bilişim), 2009, 641-650.

¹²⁴ Zorbaz a.g.e., 2013.

¹²⁵ Kimberly S. Young, Cognitive behavior therapy with Internet addicts: treatment outcomes and implications. **Cyberpsychology and Behavior**, 2007, 10:671-679.

¹²⁶ Zorbaz, a.g.e., 2013.

¹²⁷ Banu Yazgan İnanç, vd, **Gelişim Psikolojisi** (3.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık. 2007.

¹²⁸ Laurence Steinberg, Amanda Sheffield Morris, Adolescent Development. **Annual Review Of Psychology**, 2001, 52, 83-101.

¹²⁹ Kulaksızoğlu, a.g.e., 2008.

görülmektedir. İnternet kullanımının problemlili bir hal alması, onun normalden ciddi bir şekilde ayrışacak düzeyde yoğun kullanılması olarak anlaşılmaktadır.

Bilinçli kullanıcılarına pek çok imkân sunan internetin sağlıksız bir şekilde kullanılması özellikle ergenlerde fiziksel rahatsızlıkları beraberinde getirmektedir. Bu rahatsızlıklar kendini bazen iskelet rahatsızlıkları olarak gösterir iken bazen de göz bozuklukları olarak göstermektedir. Yine bu tür kullanıcılarda karpal tünel sendromunun ortaya çıktığı da bilinmektedir. İnternetin yoğun şekilde kullanımın sözü edilen alanlarda etki doğurduğu bilinmekle birlikte konunun kullanıcılarda sosyal ilişkileri geliştirici yönünün olduğu da unutulmamalıdır. Nitekim bazı kullanıcılar, internet aracılığıyla sohbet odaları ve e postalar ile yeni arkadaşlıklar edinebilmekte veya mevcut arkadaşlıklarını sürdürmektedir. Bu açıdan bakıldığında internet kullanımının bazı bireylerde sosyalleşmeyi arttırıcı yönde bir etki oluşturduğu ifade edilebilir.

Kraut ve arkadaşlarına göre problemlili interneti kullanımına bağlı olarak, dışlanma, depresyon, agresif davranışlar sergileme, arkadaşlık ilişkilerinde zorluk yaşama gibi duygusal ve davranışsal problemler ortaya çıkar. Kubey ve arkadaşları,¹³⁴ üniversite öğrencilerinin internet bağımlılıkları kavramını destekleyip desteklemediklerini ortaya çıkardıkları çalışmada, internet kullanımının odaklanma, yalnızlık, suçluluk ve akademik anlamda sorun yaşamanın temel nedeni olduğuna dikkat çekmişlerdir.

3.3. İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞUNUN TEDAVİ ŞEKİLLERİ

Kullanıcıların sürekli online olmayı isteme, zamanının büyük çoğunluğunu internet başında geçirme ve internet kullanımıyla ilgili takıntılı düşüncelerin olması gibi belirtilerin görüldüğü internet kullanım bozukluğunda, yalan söyleme, kilo alma, kafein alımının artması ve bağışıklık sisteminin zayıflaması gibi problemler ortaya çıkar.¹³⁵

Söz konusu problemlerin giderilmesi noktasında ilaçla tedavi yönteminin yanında bilişsel davranışçı yöntemler de kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalara bakıldığında internet kullanım bozukluğunda da depresyonda olduğu gibi zihinsel işlevlerin

¹³⁰ Caplan, a.g.e., 2002.

¹³¹ Gonca Karayağız Muslu ve Bahire Bolışık, "Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı" *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2009, 8. 5, 446.

¹³² Karayağız ve Bolışık, a.g.e., 2009.

¹³³ Robert E. Kraut, vd, Social impact of the Internet: what does it mean? *Communications of the ACM*, 1998, 41; 21–22.

¹³⁴ Robert W. Kubey, Michael J. Lavin, John R. Barrows, Internet use and collegiate academic performance decrements: Early Findings. *Journal of Communication*, 2001, 51(2), 366-382.

¹³⁵ Hasan Bozkurt, vd, İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme. *Journal Of Contemporary Medicine*, 2016, 6(3);235-247.

olumsuz açıdan insanlarda görüldüğü aktarılmıştır. Bu bağlamda internet kullanım bozukluğunun tedavisinde bilişsel-davranışçı yöntemlerin etkili olacağı dile getirilmiştir.¹³⁶

Her ne kadar internet kullanımına yönelik bağımlılık yapıcı unsurlardan kişinin uzak kalması gerektiği ifade edilse de günümüz koşullarında bu pek mümkün değildir. Örneğin sigara bağımlısı birinin sigarayı bırakması için sigaradan uzak kalması yeterli iken internet bağımlılığında bu durum pek mümkün görünmemektedir. Bu yönden internet kullanım bozukluğunun tedavisi çok da kolay değildir.¹³⁷ Young internet kullanımında bağımlılığın tümüyle yasaklamadan ziyade kontrollü kullanım metodunun daha etkili olacağını dile getirmiştir. Bu doğrultuda yaptığı araştırma sonucunda tedaviye dönük olarak aşağıdaki teknikler ortaya konmuştur:

- Hatırlatma amaçlı kart kullanımı,
- Kullanımın hedeflerini belirleme,
- İnternetin belirli işlevlerinden uzak durmak,
- Aile terapisi.

3.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Akal¹³⁹ araştırmasında, üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile öfke ifade tarzları arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öfke ifade tarzları içerisinde yer alan sürekli öfke, öfke kontrol ve öfke dış alt boyutları ile sosyal destek arasında ters bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Çakmen'in¹⁴⁰ öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, bağımlılık üzerinde ebeveyn tutumunun etkisi incelenmiştir. Araştırmada katılımcıların bağımlılık eğilimleri ile ebeveyn tutumu arasında doğrusal bir ilişki olduğu kaydedilmiştir. Çalışma sonucunda ailelerin çocuklarına karşı daha demokratik bir tarzda yaklaşması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Amerika'da yapılan bir araştırma, 14 ve 17 yaş arasında olan ergenlerin %95'inin düzenli olarak interneti kullandığını ortaya koymaktadır. Araştırmada, 18 ve 29 yaşlarındaki gençlerin düzenli internet kullanım oranları %95; 30 ve 49 yaşındaki

¹³⁶ Özden Arısoy, İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2009, 1:55-67.

¹³⁷ Kültegin Ögel, *İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak*. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul. 2012.

¹³⁸ Young, a.g.e., 2007.

¹³⁹ Alev Akal, *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek ile Öfke İfade Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁴⁰ Çakmen, a.g.e., 2004.

yetişkinlerin düzenli internet kullanım oranları ise %89 oranında olduğu aktarılmıştır. Çalışmada ayrıca, ergenlerde interneti kullanma aracının cep telefonu olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarını ülkemiz özelinde değerlendirdiğimizde 16-24 yaş aralığında olanların %69; 25 ve 34 yaşında olanlarda %59 ve 35-44 yaş aralığında olanların %46'lık düzeyde olduğu aktarılmıştır.¹⁴¹

Morahan-Martin ve Schumacher'in¹⁴² yaptıkları çalışmada, üniversite öğrencilerinin patolojik internet kullanımlarını ölçmek amacıyla geliştirdikleri ölçek sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırma sonucunda örneklem kitlesinin %8'inin patolojik kullanıcı olduğu ve erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla patolojik internet kullanıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada ayrıca patolojik kullanıcıların haftada ortalama 9-16 saat internet kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Lamborn ve arkadaşları¹⁴³ yaptıkları araştırmada ebeveyn tutumlarının ergenler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda 14-18 yaş aralığındaki katılımcıların ebeveyn tutumlarının ergen davranışları üzerinde etkili olduğu ve demokratik tutum sergileyen ailelerde ergenlerin özgüven düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Eni'nin¹⁴⁴ 2017 yılında yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında lise öğrencilerinin ailelerinin takındıkları demokratik tutumun dijital oyunlara yönelim üzerinde ters bir ilişki doğurduğu ortaya çıkmıştır. Aktaş'ın 2011 yılında yaptığı çalışmada, katılımcıların cinsiyetleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılıkta kadınların erkeklere nazaran ebeveynlerini daha demokratik buldukları ortaya konmuştur.

Aktaş'ın¹⁴⁵ ortaokul öğrencileri üzerinde internet ve dijital oyun bağımlılığının psikolojik sağlık ve saldırganlık arasındaki ilişki ortaya konmuştur. 889 kişinin dahil edildiği araştırmada dijital oyun bağımlılığı ile internet bağımlılığının birbirinin

¹⁴¹ İrem Akın, Relationship Of Problematic Internet Use With Alexithymia, Emotion Regulation And Impulsivity, Bahçeşehir University, İstanbul. 2014. **(Unpublished Master' S Thesis)**

¹⁴² Janet Morahan-Martin and Phyllis Schumacher, Incidence and Correlates of Pathological İnternet Use Among College Students. **Computers in Human Behavior**, 2000, 16(1), 13-29.

¹⁴³ Susie D. Lamborn, Nina S. Mounts, Laurence Steinberg, Sanford M. Dornbusch, Pattern of Competence and Adjustment Among Adolescents From Authoritative, Authoritarian, Indulgent and Neglectful Families. **Child Development**, 1991, 62(5), 1049-1065.

¹⁴⁴ Beyzanur Eni, **Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi**. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁴⁵ Berna AKTAŞ, **Ortaokul Öğrencilerinde İnternet ve Dijital Oyun Bağımlılığının Psikolojik Sağlık ve Saldırganlıkla İlişkisi**. Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı. Kars. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

tetikleyicisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu araştırmada dijital oyun bağımlılığının ergenler üzerinde psikolojik saldırganlık düzeyini arttırdığı tespit edilmiştir.

Ayan'ın 6., 7. ve 8. sınıflar üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin saldırganlık ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının ailede yaşayan birey sayısı ve annenin davranış tarzına göre farklılaştığı; ailenin gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve babanın davranış tarzına göre farklılaşmadığı kaydedilmiştir.

Aktaş'ın 2011 yılında gerçekleştirmiş olduğu araştırmada, katılımcıların algıladıkları ebeveyn tutumları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılıkta kadınların erkeklere kıyasla ebeveynlerini daha demokratik olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Büyükşahin Çevik ve Çelikkaleli'nin yaptıkları çalışmada, ergenlerin problemleri internet kullanımları ile cinsiyet, algılanan ebeveyn tutumu ve ebeveyn eğitim durumuna göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda, ergenlerde anne eğitim durumuna göre problemleri internet kullanımının farklılaştığı buna karşın baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Bayraktar 12-17 yaş arasındaki öğrencilerin problemleri internet kullanımı ile sosyo-ekonomik düzeyi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu dile getirmiştir. Dinicola, Li ve Chung yaptıkları araştırmada, lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu ve bu farklılıkta erkeklerin kızlara nazaran daha çok problemleri internet kullanıcıları olduğunu ortaya koymuşlardır.

Tutgun'un¹⁵² 2009 yılında gerçekleştirdiği araştırmada, katılımcıların yaşlarına göre problemleri internet kullanımlarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ünver¹⁵³ ve

¹⁴⁶ Ayan, Sezer, Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet (Sivas İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2007. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**

¹⁴⁷ Seniye Aktaş, 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya. 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁴⁸ Gülşen Büyükşahin Çevik ve Öner Çelikkaleli, Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne-baba Eğitim Düzeylerine göre İncelenmesi. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2010, 19 (3), 225-240.

¹⁴⁹ Fatih Bayraktar, Ergenlik Döneminde İnternet Kullanımının Rolü, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. 2001. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁵⁰ Michael D. Dinicola, Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates. Ohio University, USA. 2004. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

¹⁵¹ Li Shih-Ming, Chung Teng-Ming, İnternet function and İnternet addictive behavior. **Computers in Human Behavior**, 2006, 22 (6), 1067-1071.

¹⁵² Aylin Tutgun, Öğretmen Adaylarının Problemleri İnternet Kullanımlarının İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, İstanbul. 2009. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁵³ Halime Ünver, Siber Zorbalık İle Problemleri İnternet Kullanımı ve Riskli İnternet Davranışı Arasındaki İlişki ve Bu Değişkenlerin Çeşitli Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

Cicioğlu'nun¹⁵⁴ yaptıkları çalışmada ise yaşa göre herhangi bir farklılaşma olmadığı ortaya konmuştur. Gürcan¹⁵⁵ lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında problemlili internet kullanımı toplam puanının okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Çalışma sonucunda genel ve meslek lisesi öğrencilerinin toplam puanlarının Anadolu ve imam hatip lisesi öğrencilerinkinden daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Ünver'in¹⁵⁶ yaptığı çalışmada ise imam hatip lisesi öğrencilerinin toplam puanlarının diğer türdeki lise öğrencilerden daha düşük düzeyde olarak tespit edilmiştir. Türkoğlu'nun¹⁵⁷ okul türüne göre problemlili internet kullanımının farklılaşıp farklılaşmadığının tespitinde anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır.

Gürcan'ın¹⁵⁸ ortaöğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada problemlili internet kullanımları ile uyum puanları arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığı ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda, problemlili internet kullanımı ve alt boyutları olan internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanım ile uyum puanları ve alt boyutları olan anti sosyal davranış, öfke kontrol problemi, duygusal sıkıntılar, olumlu benlik arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Demir ve arkadaşlarının¹⁵⁹ yaptıkları bir çalışmada İstanbul'daki lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımında aile izlemesinin, ailenin eğitim düzeyinin etkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda problemlili internet kullanımını: liseli bireylerin babalarının eğitim durumlarının ve de hem anne hem babanın liselilerin bilgisayar kullanımlarını izlemesinin %16 düzeyinde açıkladığı sonucuna varılmıştır.

Gómez ve arkadaşlarının¹⁶⁰ yaptıkları bir çalışmada İspanyol ortaöğretim öğrencileri üzerinde internet kullanım şekli, ebeveyn kontrolü ve ebeveyn-çocuk çatışmasının kullanım düzeyi ve demografik özellikler ile çevrimiçi riskli deneyimlere

¹⁵⁴ Murtaza Cicioğlu, Öğrencilerin Problemlili İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu. 2014. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁵⁵ Neslihan Gürcan, Ergenlerin Problemlili İnternet Kullanımları İle Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Konya. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁵⁶ Ünver, a.g.e., 2016.

¹⁵⁷ Sevgi Türkoğlu, Ergenlerin Problemlili İnternet Kullanımları İle Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul. 2013. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁵⁸ Gürcan, a.g.e., 2010.

¹⁵⁹ İlkay Demir, vd, problemlili internet kullanımında anne-baba izlemesinin rolü. **Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi**, 2017, 1(2), 103-114.

¹⁶⁰ Patricia Gómez, Sion Kim Harris, Carmen Barreiro, Manuel Isorna, Antonio Rial, Profiles of Internet use and parental involvement, and rates of online risks and problematic Internet use among Spanish adolescents, **Computers in Human Behavior**. 2017, 75, 826-833.

katılma ile problemlü İnternet kullanımı ilişkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda araştırmaya katılanların yaklaşık %25'inin problemlü internet kullanımı olan öğrenciler oldukları belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın sonucunda problemlü internet kullanımının ebeveynleri kullanımları üzerinde kontrolü olmayan ergenler arasında daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ili Çekmeköy ilçesindeki ortaokul öğrencilerinin ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmektir. Araştırmada bu bağlamda ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik) ortaya konarak bu tutumun öfke (sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri dahil) ve internet kullanım bozukluğu (internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve aşırı kullanma) üzerinde ilişki doğurup doğurmadığı ortaya konmuştur.

Araştırmanın bir diğer amacı, ortaokul öğrencilerinin ebeveyn tutumları, problemli internet kullanım ölçeği (PİKÖ) ve sürekli öfke ile öfke ifade tarzları;

- ✓ Cinsiyete,
- ✓ Bilgisayar sahipliğine,
- ✓ İnternette geçirilen süreye,
- ✓ Ailedeki birey sayısına,
- ✓ Gelir düzeyine,
- ✓ İnternete erişim yerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir.

Son olarak ortaokul öğrencilerinin yaşları ile ebeveyn tutumları, PİKÖ ve sürekli öfke ile öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespiti araştırmanın amacıdır.

4.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu araştırmada belirlenen amaçlar doğrultusunda aşağıdaki hipotezlerin doğrulukları araştırılmıştır:

H1. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile sürekli öfke arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimlerinden “öfke içte” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimlerinden “öfke dışta” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimlerinden “öfke kontrol” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile problemlili internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile “internetin olumsuz sonuçları” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H8. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile “sosyal fayda/sosyal rahatlık” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H9. Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile “aşırı kullanma” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H10. Problemlili internet kullanımı ve alt boyutlarından alınan puan ile sürekli öfke arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H11. Problemlili internet kullanımı ve alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H12. Problemlı internet kullanımı ve alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimlerinden “öfke içte” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H13. Problemlı internet kullanımı ve alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimlerinden “öfke dışta” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H14. Problemlı internet kullanımı ve alt boyutlarından alınan puan ile öfke ifade biçimlerinden “öfke kontrol” arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H15: Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile cinsiyet, bilgisayar sahipliği, internette geçirilen süre, ailedeki birey sayısı, gelir düzeyi ve internete erişim yeri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H16: Algılanan ebeveyn tutumlarından kabul/kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik alt boyutlarından alınan puan ile yaş arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H17: Problemlı internet kullanımı ve alt boyutlarından alınan puan ile cinsiyet, bilgisayar sahipliği, internette geçirilen süre, ailedeki birey sayısı, gelir düzeyi ve internete erişim yeri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H18: Problemlı internet kullanımı ve alt boyutlarından alınan puan ile yaş arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H19: Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile cinsiyet, bilgisayar sahipliği, internette geçirilen süre, ailedeki birey sayısı, gelir düzeyi ve internete erişim yeri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H20: Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Son yıllarda gelişen teknolojiyle beraber toplumların teknolojik araçları kullanım oranlarında artış yaşanmaktadır. Teknolojik araçlardan biri olarak internet kullanımı yaşamımıza çeşitli faydalar sağlamakla beraber birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Sürekli online olma, zamanının büyük çoğunluğunu internet başında geçirme gibi problemler söz konusu problemlerden sadece birkaçıdır.¹⁶¹ Toplumun bir üyesi olarak ergenlerin internet kullanımından ayrı düşünülmesi beklenemez. Ergenlik döneminde, fiziksel değişimin yanında bilişsel ve duygusal

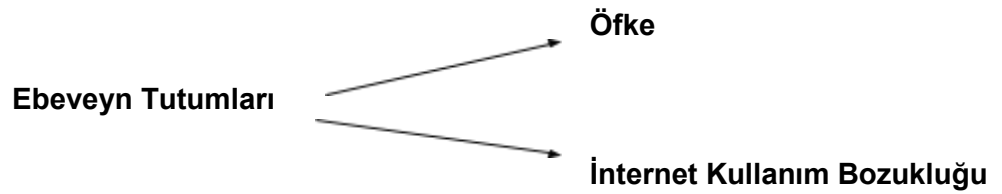
¹⁶¹ Beard ve Wof, 2001

değişim de yaşanmaktadır. Bu dönemde ergenlerde hâkim olan anlayış benmerkezciliktir. Bunun yanında ergenlerde kendilerini beğenme ve başkalarının eleştirilmeyi istememe gibi duyguların hâkim olduğu ifade edilmiştir. Kimlik duygusunun gelişim gösterdiği ergenlik döneminde ifade edilen en iyi duygulardan birisi öfkedir.¹⁶³ Albayrak ve Kutlu'ya¹⁶⁴ göre ergenlik döneminde ihtiyaçların karşılanmaması ve yeterince doyumun sağlanmamasından ötürü öfke hali ortaya çıkar.

Ebeveyn tutumu, çocuğun aile içerisinde yerine getirdiği davranışlara karşı sergilediği tutumdur. Sağlıklı ortamda yetişen çocukların yaşamlarında özgüvenlerinin yüksek olduğu ve okuldaki başarı düzeylerinin yüksek olduğu buna karşın sağlıksız ortamda yetişen çocukların öfkeli davranışlar sergilediği, kendini çevresinden soyutladığı ve zamanının büyük çoğunluğunu sanal ortamda geçirdiği yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu çalışmada yapılan açıklamalar bağlamında, ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu ile olan ilişkisi ortaya konmuştur. Araştırma, bu yönüyle önem taşımaktadır. Araştırmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada, Bu araştırmada ilişkisel bir tarama modeli tercih edilmiştir. Model kapsamında ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişki ortaya konmuştur.

Şekil 1. Ebeveyn Tutumları İle Öfke ve İnternet Kullanım Bozukluğuna Yönelik Oluşturulan Model

Yukarıdaki modelle, bağımlı değişken olarak ele alınan ebeveyn tutumları ile bağımsız değişken olan öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişki ortaya

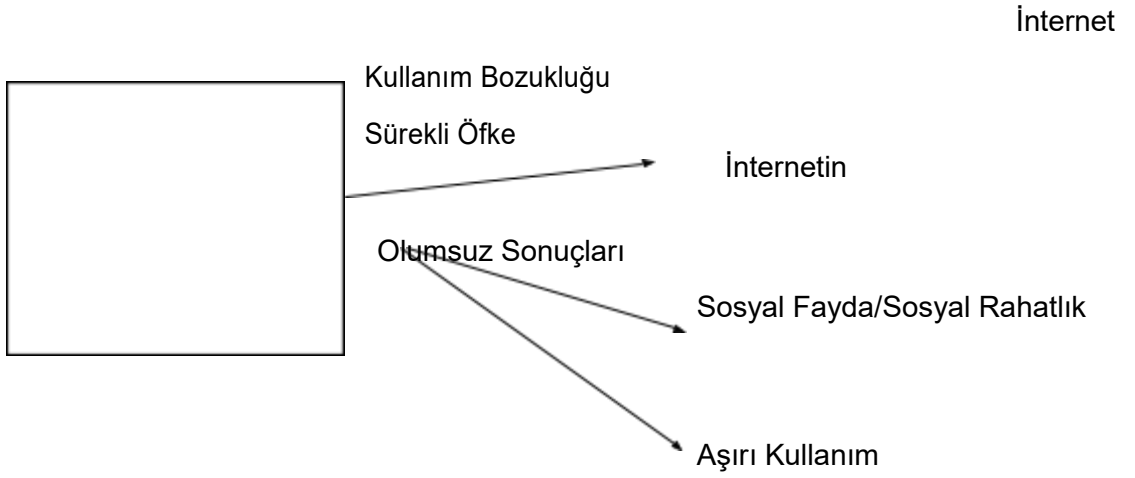
¹⁶² Derman, 2008

¹⁶³ Taşçı vd., 2012

¹⁶⁴ Albayrak ve Kutlu, a.g.e., 2009.

konmuştur. Bu ilişkinin ortaya konmasında her bir bağımlı ve bağımsız değişkenin toplam puanları alınmıştır.

Araştırmada bağımlı değişken olarak ele alınan bir diğer değişken internet kullanım bozukluğudur. Bu kapsamda katılımcıların öfke düzeyleri ile internet kullanım bozuklukları arasındaki ilişki ortaya konmuş olup modele ilişkin şekil aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Biçimleri İle İnternet Kullanım Bozukluğuna Yönelik Oluşturulan Model

4.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemine başvurulmuştur. Anketler online olarak katılımcılara ulaştırılmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin analizinde SPSS 26 paket programından yararlanılmıştır. Anket içerisinde dört bölüm yer almaktadır.

4.5.1. Kişisel Bilgi Formu

Anketin birinci bölümünde katılımcıların cinsiyet, yaş, bilgisayar sahiplik durumu, ailenin aylık gelir düzeyi, günlük internet kullanım süresi, anne eğitim

düzeyi, baba eğitim düzeyi, ailedeki birey sayısı ve internete erişim yeri ile ilgili sorular yer almaktadır.

4.5.2. Anne-Baba tutum Ölçeği (ABTÖ)

İkinci bölümde yer alan Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch¹⁶⁵ tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin Türkçeye uyarlaması Yılmaz¹⁶⁶ tarafından geliştirilmiştir. Toplam puanın olmadığı ölçek içerisinde 26 soru yer almaktadır. Ölçek içerisinde kabul /ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme/kontrol olmak üzere üç boyut yer almaktadır. Burada ilk 19 madde içerisindeki 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 ve 17. maddeler kabul/ilgi boyutunu oluşturur ve verilen cevaba göre kodlama yapılır. Bu boyuttan alınan puanın yüksek olması durumunda, algılanan ilginin yüksek olduğu yorumu yapılır. Bunun yanında 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16 ve 18. maddeler ise (12. madde hariç) psikolojik özerklik boyutunu içermekte olup verilen cevaplar ters bir şekilde kodlanır. Örneğin 4. Soruya katılımcıların verdiği cevabın “1” olduğu durumda kodlama “4” olarak yapılır. Psikolojik özerklik boyutundan alınan puanın yüksek olması durumunda anne ve babanın katılımcının özerkliğini göstermesine izin verdiği yorumu yapılır. Ölçek içerisinde yer alan bir diğer boyut olan denetim boyutu 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 ve 26. maddeleri kapsamaktadır. Bu kısımda yer alan 19 ve 20. Sorular 1-7 arası puanlanır, ancak cevabın “hayır” olması durumunda 7 puan alınırken “istediğim saate kadar” seçeneğinin seçilmesi durumunda ise 1 puan alınır. Ölçek içerisinde 21-26. Maddeler 1 ile 3 puan alır. 21, 22 ve 23. Sorularda verilen cevabın “hiç çaba göstermez” olması durumunda “1”, “çok az çaba gösterir” olması durumunda “2” ve son olarak “çok çaba gösterir” olması durumunda ise “3” puan alınır. Denetim boyutundan alınan puanın yüksek çıkması durumunda anne ve babanın denetlemelerinin yüksek olduğu yorumu yapılır. Ölçeğin güvenilirlik tespitinde Cronbach’s Alpha katsayısı kabul ilgi boyutunda 0,72; psikolojik özerklik boyutunda 0,82 ve son olarak kontrol/denetleme boyutunda 0,76 olarak tespit edilmiş iken bizim araştırmamızda bu oranlar kabul/ilgi boyutunda 0,75; psikolojik özerklik boyutunda 0,74 ve son olarak denetim/kontrol boyutunda ise 0,73 olarak tespit edilmiştir.

¹⁶⁵ Ayşen Yılmaz, Anne -Baba Tutum Ölçeğinin Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışması, **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 2000, 7(3):160-172.

¹⁶⁶ Yılmaz, a.g.e., 2000.

4.5.3. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği

Toplam 33 sorudan oluşan üçüncü bölümde yer alan PİKÖ ölçeği Ceyhan, Gürcan ve Ceyhan¹⁶⁷ tarafından geliştirilmiştir. Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerini ortaya koymak amacıyla geliştirilen bu ölçek, “tamamen uygun”dan “hiç uygun değil”e doğru olacak şekilde 5’li likert olarak oluşturulmuştur. Ölçekten alınabilecek puanlar 33 ila 165 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması durumunda internet kullanım düzeyinin yüksek olduğu ve bunun da kullanıcılarının yaşamlarını olumsuz etkilediği ve internet bağlılığının oluştuğu ifade edilmektedir. Ölçek içerisinde “internetin olumsuz sonuçları”, “sosyal fayda/sosyal rahatlık” ve “aşırı kullanım” olmak üzere 3 boyut yer almaktadır. Ölçek içerisinde yer alan 9, 14–25, 27–29, 31. Maddeler birinci boyutta; 3, 4, 5, 8, 10, 11, 13, 26, 32, 33. Maddeler ikinci boyutta ve son olarak 1, 2, 6, 7, 12, 30. maddeleri ise üçüncü boyutta yer almaktadır. Ölçek içerisinde 7 ve 12. Maddeler ters olarak kodlanmaktadır. Ölçeğin 1658 öğrenci üzerinde gerçekleştiği çalışmada iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tamamı için 0,95, birinci boyut için 0,94; ikinci boyut için 0,85 ve üçüncü boyut için 0,75 olarak tespit edilmiştir. Bizim araştırmamızda ise, ölçeğin tamamının güvenilirliğinin 0,90 olduğu tespit edilmiş iken bu oran birinci boyutta 0,78; ikinci boyutta 0,81, üçüncü boyutta ise 0,72 olarak tespit edilmiştir.

4.5.4. Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçeği

Dördüncü bölümde yer alan Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçeği Spielberger¹⁶⁸ ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. 34 ifadenin yer aldığı ölçek, 4’lü likert olarak hazırlanmıştır. Ölçek içerisinde yer alan ilk 10 madde “sürekli öfke” boyutu kapsamında yer alırken 13, 15, 16, 20, 23, 26, 27, 31. maddeler “öfke içte”; 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32, 33. maddeler “Öfke Dışa”; 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30, 34. Maddeleri ise “Öfke Kontrol” boyutu kapsamında değerlendirilmektedir.

Ölçek içerisinde yer alan “sürekli öfke” boyutundan alınan yüksek puan öfke düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. “Öfke içte” boyutuna ait puanın yüksek olması halinde öfkenin bastırılmış olduğu; “öfke dışa” boyutundan alınan puanın yüksek olması halinde öfkenin ifade ediliş biçiminin kolay olduğu ve son olarak “öfke

¹⁶⁷ Esra Ceyhan ve Aykut Aydoğan Ceyhan, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği ’nin Geçerlik ve Güvenirlik alışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) Dergisi*, 2007, 7, 387-416.

¹⁶⁸ Spielberger Charles. D. Jacobs G. Dussel S. Crane R. S. Assesment of anger: the state-trait anger scale, inj. N. Butcher and C.D Spielberger (eds), *Advances in Personality Assesment*, Hillsdale, Nj:lea, 1983, 2:159-188.

kontrol” puanının yüksek olması durumunda ise öfkenin kontrol edilebilir olduğu yorumu yapılır. Buna göre öfke kontrol boyutu dışındaki boyutlardan alınan puanın yüksek olması olumsuz bir durum olarak ifade edilir. Ölçeklerden alınabilecek en yüksek ve en düşük puan aralığında ise “sürekli öfke” boyutu için 10-40; diğer boyutlar için 8-32’dir. Toplam puanın alınmadığı ölçek içerisinde herhangi bir ters madde bulunmamaktadır.¹⁶⁹

Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğinin Özer¹⁷⁰ tarafından yapıldığı ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik düzeyini gösteren Cronbach’s Alpha katsayısı “sürekli öfke” boyutunda 0,79; “öfke kontrolü” boyutunda 0,84; “dışa yönelik öfke” boyutu için 0,78 ve “içe yönelik öfke” boyutu için 0,62 olarak tespit edilmiştir. Bizim araştırmamızda, sürekli öfke boyutunun 0,92’lik düzeyde güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında öfke içte boyutunun 0,71; öfke dışa boyutunun 0,76 ve son olarak öfke kontrol boyutunun ise 0,71’lik düzeyde güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır.

4.6. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada uygulanan anket sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan analiz yöntemleri şunlardır:

Güvenilirlik Analizi: Araştırmada elde edilen verilerin güvenilirlik düzeylerinin tespitinde Cronbach’s Alpha katsayısına yer verilmiştir.

Frekans Dağılımları: Araştırmada katılımcıların cinsiyet, yaş ve bilgisayar sahipliği ile ailenin aylık gelir düzeyi gibi kişisel özelliklere ait dağılımlarda frekans dağılımlarına yer verilmiştir.

Tanımlayıcı İstatistikler: Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutların puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerlerinin ortaya konmasında betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Normallik Testi: Araştırmada elde edilen verilerin normallik testinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk’e başvurulmuştur.

Korelasyon Analizi: Araştırmada ele alınan değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının tespitinde korelasyon analizi tercih edilmiştir.

Mann-Whitney U: Araştırmada oluşturulan hipotezlerin test edilmesinde ikili değişken gruplarının (cinsiyet, ailedeki birey sayısı ve bilgisayar sahipliği gibi) karşılaştırılmasında kullanılmıştır.

¹⁶⁹ Özer, a.g.e, 1994.

¹⁷⁰ Özer a.g.e., 1994.

Kruskall-Wallis H: Araştırma kapsamında yer alan hipotezlerin test edilmesinde bağımsız değişkenlerin ikiden fazla olduğu gruplarda (gelir düzeyi gibi) karşılaştırma yapmak amacıyla kullanılmıştır.

LSD: Araştırmada ikiden fazla değişkenlerin karşılaştırılmasında ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespitinde kullanılmıştır. Araştırmada LSD test yönteminin tercih edilme sebebi, alt grupların üç gruptan oluşmasıdır.

4.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE VARSAYIMLARI

Araştırmada yer alan ölçek ifadeleri ve demografik bilgi formunu katılımcıların samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

Araştırmaya dahil olan örneklem sayısının evreni temsil gücüne sahip olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın ergenlerde ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Araştırma, çalışmada yer alan istatistiki yöntemlerle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde kullanılan ölçekler araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Yani, araştırma, PİKÖ, ABTÖ ve Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) ile sınırlıdır.

Ortaokul öğrencileri üzerinde gerçekleşen bu araştırmanın kapsamı, İstanbul ili Çekmeköy ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda, araştırma sonuçlarının genellenemez olması araştırmanın sınırlılığını teşkil eder.

Araştırmada ebeveyn tutumu, problemlerle internet kullanımı, sürekli öfke ve öfke ifade tarzı üzerine etkisi olacağı düşünülen cinsiyet, yaş, internette geçirilen süre, internete erişim yeri, bilgisayar sahipliği ve ailedeki birey sayısı değişkenleri ile sınırlıdır.

4.8. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Çekmeköy ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda okuyan ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu okullar arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmalarda, ana kütle ve örneklem kitlelerinin anlamlılık düzeyine erişimi noktasında, yeterli sayıda katılımcıya ulaşmak esastır. Evrenin geniş yığınlardan oluştuğu durumlarda erişilmesi gereken kişi sayısının minimum 384 olması

gerektiğinden söz edilmektedir.¹⁷¹ Bizim çalışmamızda bu bağlamda 386 kişi üzerinde uygulanan anket sonuçları analiz edilmiştir.

4.9. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

Araştırmada ele alınan değişkenler olarak bağımlı ve bağımsız değişkenler belirlenmiştir. Buna göre araştırmada ebeveyn tutumları bağımlı değişken olarak belirlenmiş iken problemlerli internet kullanımı ve sürekli öfke ifade ile öfke ifade tarzları bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir.

Araştırmada problemlerli internet kullanımı ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin tespitinde problemlerli internet kullanımı bağımlı değişken olarak belirlenmiştir.

Araştırmada ebeveyn tutumları, problemlerli internet kullanımları, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile kişisel bilgilerin karşılaştırılmasında cinsiyet, internette geçirilen süre, internete erişim yeri, ailedeki birey sayısı ve gelir düzeyi değişkenleri bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır.

¹⁷¹ Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı**. 4. Baskı. İstanbul: Avcı Ofset. 2007.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

5.1. NORMALLİK ANALİZİ

Araştırmanın bu kısmında uygulanan anket sonucu elde edilen verilerin normal bir dağılım gösterip göstermediğinin test sonuçları yer almaktadır. Bu kısımda verilerin normallik dağılımında Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk değerine bakılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlılık düzeyi 0,05 değerine göre yorumlanmıştır. Teste ilişkin aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Normallik Test Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	p	İstatistik	df	p
Sürekli Öfke	0.178	386	0.000	0.877	386	0.000
Öfke İfade Tarzı	0.066	386	0.000	0.990	386	0.011
Öfke İçte	0.111	386	0.000	0.960	386	0.000
Öfke Dışta	0.109	386	0.000	0.955	386	0.000
Öfke Kontrol	0.127	386	0.000	0.954	386	0.000
Problemler İnternet Kullanımı	0.129	386	0.000	0.931	386	0.000
İnternetin Olumsuz Sonuçları	0.073	386	0.000	0.983	386	0.000
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	0.128	386	0.000	0.945	386	0.000
Aşırı Kullanım	0.130	386	0.000	0.949	386	0.000
Kabul/İlgi	0.114	386	0.000	0.958	386	0.000
Psikolojik Özerklik	0.085	386	0.000	0.973	386	0.000
Denetleme/Kontrol	0.136	386	0.000	0.933	386	0.000

Tablo 2'ye bakıldığında, anket uygulaması sonucunda elde edilen verilerin normal bir dağılım göstermediği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle araştırmada parametrik olmayan test yöntemleri tercih edilmiştir. Bu doğrultuda korelasyon analizinin yapılmasında Spearman katsayısına yer verilmiştir.

5.2. ARAŞTIRMA GRUBUNUN TANIMLAYICI BULGULARI

Araştırmanın bu kısmında, ortaokul öğrencilerinin verilerine yönelik değişkenlere ait bulgulara yer verilmiştir. Burada ortaokul öğrencilerinin kişisel bilgilerine göre dağılımları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyetlerine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	N	%
Erkek	200	51.8
Kadın	186	48.2
Toplam	386	100.0

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyet dağılımlarında %51,8'inin erkek, %48,2'sinin ise kız olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. Katılımcıların Yaş Dağılımları

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
10	32	8,3
11	39	10,1
12	124	32,1
13	63	16,3
14	70	18,1
15	49	12,7
16	9	2,3
Toplam	386	100,0

Ortaokul öğrencilerinin yaş dağılımlarında büyük çoğunluğunun 12 yaşında olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Bilgisayar Sahiplik Dağılımları

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Evet	206	53,4
Hayır	180	46,6
Toplam	386	100,0

Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar sahibi olup olmadığına yönelik elde edilen bulgularda %53,4'ünün bilgisayar sahibi olduğu, %46,6'sının bilgisayar sahibi olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Aylık Gelir Düzeyi Dağılımları

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
2000 TL ve altı	111	28,8
2001-2500 TL	147	38,1
2501-3000 TL	98	25,4
3001 TL ve üzeri	30	7,8
Toplam	386	100,0

Ortaokul öğrencilerinin ailelerinin aylık gelir düzeylerine yönelik elde edilen sonuçlarda büyük çoğunluğunun gelir düzeyinin 2001-2500 TL olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 7. Katılımcıların İnternette Geçirdikleri Sürelerine İlişkin Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
1 saatten az	107	27,7
1-2 saat	149	38,6
3-4 saat	104	26,9
5 saatten fazla	26	6,7
Toplam	386	100,0

Katılımcıların %27,7'sinin 1 saatten az süre internette zaman harcadıkları, %38,6'sının 1-2 saat harcadığı, %26,9'unun 3-4 saat harcadığı, %6,7'sinin ise 5 saatten fazla süre zaman harcadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 8. Katılımcıların Ailesindeki Birey Sayısı Dağılımları

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
1-2 kişi	174	45,1
3-4 kişi	212	54,9
Toplam	386	100,0

Katılımcıların ailesindeki birey sayısına yönelik dağılımlarda %45,1'inin ailesinde 1-2 kişi olduğu, %54,9'unun ise ailesinde 3-4 kişi olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 9. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyi Dağılımları

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Okur-yazar değil	55	14,2
Okur-yazar	74	19,2
İlkokul mezunu	98	25,4

Ortaokul mezunu	27	7,0
Lise mezunu	113	29,3
Lisans mezunu	19	4,9
Toplam	386	100,0

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine bakıldığında büyük çoğunluğunun ilkokul ve lise mezunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyi Dağılımları

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Okur-yazar değil	115	29,8
Okur-yazar	132	34,2
İlkokul mezunu	139	36,0
Toplam	386	100,0

Katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine yönelik dağılımlarda %29,8'inin okur-yazar olmadığı, %34,2'sinin okur-yazar olduğu ve son olarak %36'sının ilkokul mezunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 11. Katılımcıların İnternete Erişim Yerlerine Yönelik Dağılımları

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Ev	189	49,0
İnternet kafe	197	51,0
Toplam	386	100,0

Katılımcıların internete erişim yaptıkları yere ilişkin elde edilen sonuçlarda %49'unun internete evden, %51'inin ise internet kafeden erişim sağladıkları ortaya çıkmıştır.

5.3. EBEVEYN TUTUMLARINA YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER

Bu kısımda ABTÖ ölçeği içerisinde yer alan ifadelere katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 12. Kabul/İlgi Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

	Ort.	SS
Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.	2,37	1,108
Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.	2,52	1,158

Annem ve babam bazı konularda “sen kendin karar ver” derler.	2,39	1,142
Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.	2,33	1,150
Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.	3,09	0,883
Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.	2,55	1,162
Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.	2,44	1,073
Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.	2,37	0,975
Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.	2,41	1,120

Tablo 12’de ebeveyn tutumlarından biri olan kabul/ilgi boyutunda yer alan ifadelere ait ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Buna göre en düşük düzeyli katılımın “Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.” İfadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Buna karşın en yüksek düzeyli katılımın ise “Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.” İfadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 13. Psikolojik Özerklik Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

	Ort.	SS
Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.	3,28	0,763
Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.	2,55	0,899
Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.	2,54	1,144
Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.	1,92	0,988
Annem ve babamla her tartıştığında bana “büyüdüğün zaman anlarsın” derler.	1,94	0,924
Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.	2,50	1,189
Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.	2,46	1,130
Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.	2,85	1,040

Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.	2,61	1,151
---	------	-------

Tablo 13’de ebeveyn tutumlarından biri olan psikolojik özerklik boyutunda yer alan ifadelerle ilgili ortalama ve standart sapma değerler yer almaktadır. Buna göre en düşük düzeyli katılımın “Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Buna karşın en yüksek düzeyli katılımın ise “Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

5.4. DENETLEME/KONTROL ALT BOYUTUNDA YER ALAN İFADELERİN FREKANS DAĞILIMLARI

Bu kısımda ABTÖ ölçeği içerisinde yer alan denetleme/kontrol alt boyutu içerisinde yer alan sorulara katılımcıların vermiş oldukları cevapların frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo 14. Katılımcıların Anne ve Babalarının Okul Zamanı Hafta İçi Gece Arkadaşlarıyla Bir Yere Gitmeye İzin Verme Durumlarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Evet	12	3,1
Hayır	374	96,9
Toplam	386	100,0

Ortaokul öğrencilerinin %3,1’inin genel olarak anne ve babasının okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmelerine izin verildiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 15. Okul Zamanı Hafta İçi Gece Arkadaşlarıyla Bir Yere Gitmeye İzin Verilenlerin Gece Kalış Saatlerine Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
8:00-8:59 arası	5	1,3
8:00'den önce	7	1,8
Toplam	12	3,1
Hafta İçi Gece Arkadaşlarıyla Bir Yere Gitmelerine İzin Verilmeyenler	374	96,9
Toplam	386	100,0

Tablo 15, Pazartesi-Cuma günlerinin akşamları bir yere gitmelerine izin verilenlerin en geç saat kaçta kadar dışarıda kalmalarına izin verildiklerine yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre, katılımcıların %1,3’ü 8:00-8:59’a kadar, %1,8’i ise 8:00’den öncesine kadar izin verildiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 16. Katılımcıların Anne ve Babalarının Hafta Sonları Gece Arkadaşlarla Bir Yere Gitmeye İzin Verme Durumlarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Evet	25	6,5
Hayır	361	93,5
Toplam	386	100,0

Ortaokul öğrencilerinin %6,5'inin anne ve babasının hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmelerine izin verdiği, %93,5'inin ise izin vermediği ortaya çıkmıştır.

Tablo 17. Cuma Veya Cumartesi Akşamları Arkadaşlarla Bir Yere Gitmeye İzin Verilenlerin Gece Kalış Saatlerine Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
9:00-9:59 arası	2	0,5
8:00-8:59 arası	9	2,3
8:00'den önce	14	3,6
Toplam	25	6,5
Hafta Sonları Gece Arkadaşlarıyla Bir Yere Gitmelerine İzin Verilmeyenler	361	93,5
Toplam	386	100,0

Cuma veya Cumartesi akşamları bir yere gitmelerine izin verilenlerin en geç saat kaçta kadar dışarıda kalmalarına izin verildiklerine yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre, katılımcıların %0,5'i 9:00-9:59'a kadar, %2,3'ü 8:00-8:59'a kadar ve son olarak %3,6'sı 8:00'den öncesine kadar izin verildiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 18. Katılımcıların Gece Bir Yere Gittikleri Durumda Anne ve Babalarının Çaba Gösterme Durumlarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Anne ve babam hiç çaba göstermez.	7	1,8
Çok az çaba gösterirler.	3	0,8
Çok çaba gösterirler.	376	97,4
Toplam	386	100,0

Tablo 18’de, ortaokul öğrencilerinin gece bir yere gittikleri durumda gittiği yerle ilgili ebeveynlerinin çaba gösterip göstermediklerine yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin %1,8’i anne ve babasının hiç çaba göstermediğini, %0,8’i çok az çaba gösterdiğini ve son olarak %97,4’ü ise çok çaba gösterdiklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 19. Katılımcıların Gece Bir Yere Gittikleri Durumda Anne ve Babalarının Bilgi Sahiplik Durumlarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Anne ve babamın bilgisi yoktur.	4	1,0
Çok az bilgileri vardır.	23	6,0
Çok bilgileri vardır.	359	93,0
Toplam	386	100,0

Yukarıdaki tablo, ortaokul öğrencilerinin gece bir yere gittiklerine yönelik ebeveynlerinin bilgisinin olup olmadıklarına yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin %1’inin anne ve babasının bilgisinin olmadığı, %6’sının çok az bilgilerinin olduğu ve son olarak %93’ünün ise çok bilgisi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların Boş Zamanlarında Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Çaba Gösterme Durumlarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Anne ve babam hiç çaba göstermez.	33	8,5
Çok az çaba gösterirler.	201	52,1
Çok çaba gösterirler.	152	39,4
Toplam	386	100,0

Yukarıdaki tablo, ortaokul öğrencilerinin boş zamanlarında ne yaptıklarıyla ilgili ebeveynlerinin çaba gösterip göstermediklerine yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin %8,5’i anne ve babasının hiç çaba

göstermediğini, %52,1'i çok az çaba gösterdiğini ve son olarak %39,4'ü ise çok çaba gösterdiklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 21. Katılımcıların Boş Zamanlarında Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Anne ve babamın bilgisi yoktur.	29	7,5
Çok az bilgileri vardır.	190	49,2
Çok bilgileri vardır.	167	43,3
Toplam	386	100,0

Yukarıdaki tablo, ortaokul öğrencilerinin boş zamanlarında ne yaptıklarını öğrenmek için ebeveynlerinin bilgisinin olup olmadıklarına yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin %7,5'inin anne ve babasının bilgisinin olmadığı, %49,2'sinin çok az bilgilerinin olduğu ve son olarak %43,3'ünün ise çok bilgisi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 22. Katılımcıların Okuldan Çıktıktan Sonra Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Çaba Gösterme Durumlarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Anne ve babam hiç çaba göstermez.	77	19,9
Çok az çaba gösterirler.	158	40,9
Çok çaba gösterirler.	151	39,1
Toplam	386	100,0

Yukarıdaki tablo, ortaokul öğrencilerinin okuldan çıktıktan sonra ne yaptıklarını öğrenmek için ebeveynlerinin çaba gösterip göstermediklerine yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin %19,9'u anne ve babasının hiç çaba göstermediğini, %40,9'u çok az çaba gösterdiğini ve son olarak %39,1'i ise çok çaba gösterdiklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 23. Katılımcıların Okuldan Çıktıktan Sonra Ne Yaptıklarıyla İlgili Anne ve Babalarının Bilgi Sahibi Olup Olmadıklarına Yönelik Dağılımlar

	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Anne ve babamın bilgisi yoktur.	86	22,3
Çok az bilgileri vardır.	165	42,7
Çok bilgileri vardır.	135	35,0

Toplam	386	100,0
--------	-----	-------

Ortaokul öğrencilerinin okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğiyle ilgili ebeveynlerinin bilgisinin olup olmadığına yönelik görüşlerinde, %22,3'ü anne ve babasının bilgisinin olmadığı, %42,7'si çok az bilgilerinin olduğunu, %35'i ise çok bilgileri olduğunu dile getirmiştir.

5.5. PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMINA YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER

Bu kısımda PİKÖ ölçeği içerisinde yer alan ifadelere katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 24. İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

	Ort.	SS
Tekrar internete girene kadar kendimi huysuz, karamsar, rahatsız ve huzursuz hissediyorum.	2,7 3	1,27 4
İnternete giremediğim zaman, internette olmayı düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum.	2,3 9	1,25 2
İnternette, kontrol benden çıkıyor.	2,6 2	1,34 9
İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor.	2,5 4	1,59 4
İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum.	2,6 4	1,43 3
Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internette harcamayı tercih ediyorum.	2,8 4	1,44 4
Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerini bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum.	3,0 2	1,42 5
İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum.	3,0 6	1,38 5
Yapmam gereken işler çoğaldıkça, internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor.	3,5 3	1,04 7
İnternet, yapmam gerekenleri ertelemek için vazgeçilmez bir araçtır.	3,4 0	1,18 9
İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor.	3,2 5	0,84 7
İnternet kullanırken başkalarının beni meşgul etmesine öfkeleniyorum.	3,5 3	1,15 8
İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımda.	3,4 6	1,16 0

İnternette çok fazla zaman geçirdiğim için başarım düşüyor.	2,8 5	1,40 4
İnternet kullanmayı bırakmadığım için randevularıma veya derslerime geç kalıyorum.	2,8 3	1,38 0
Sabahları uyandığında bir an önce internete bağlanmak istiyorum.	2,8 1	1,32 6
İnternet beni kendisine esir ediyor.	2,7 9	1,37 8

İnternetin olumsuz sonuçları alt boyutu içerisinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapma değerlerine bakıldığında en düşük düzeyli ortalamanın “İnternete giremediğim zaman, internette olmayı düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum.” ifadesine, en yüksek düzeyli ortalamanın ise “İnternet kullanırken başkalarının beni meşgul etmesine öfkeleniyorum.” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 25. Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ort.	SS
İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.	2,8 3	1,35 5
İnternette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuruyorum.	2,7 6	1,37 9
İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor.	2,7 8	1,38 5
Yalnızlığımı internetle paylaşıyorum.	2,9 0	1,41 4
Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer internettir.	2,4 5	1,34 0
Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.	2,5 9	1,37 1
İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	2,1 2	1,44 2
İnternette kendimi çok özgür hissediyorum.	2,7 7	1,36 0
İnternet ortamında genellikle kendimi huzurlu hissediyorum.	3,0 8	1,33 5
İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişime kurmaya tercih ediyorum.	3,1 1	1,34 6

Sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu içerisinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapma değerlerine bakıldığında en düşük düzeyli ortalamaların “İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.” ifadesine, en yüksek düzeyli ortalamaların ise “İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişime kurmaya tercih ediyorum.” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 26. Aşırı Kullanım Alt Boyutunda Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

	Ort.	SS
İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.	2,9 7	1,47 3
İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.	3,9 3	0,88 6
Çok istememe rağmen interneti uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.	2,5 2	1,37 9
İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum.	2,9 3	1,41 7
Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum.	2,1 3	1,44 4
İnternet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini hiç anlayamıyorum.	3,2 2	1,46 6

Aşırı kullanım alt boyutu içerisinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapma değerlerine bakıldığında en düşük düzeyli ortalamaların “Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum.” ifadesine, en yüksek düzeyli ortalamaların ise “İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

5.6. SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇĞİNE YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER

Bu kısımda Sürekli Öfke ölçeği içerisinde yer alan ifadelere katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 27. Sürekli Öfke Ölçeği İçerisinde Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ort.	SS
Çabuk parlam.	2,5 5	1,16 8
Kızgın mizaçlıyım.	2,3 0	1,24 2
Öfkesi burnunda bir insanımdır.	2,3 4	1,10 4
Başkalarının hataları, yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.	2,3 1	1,14 5
Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır.	2,5 5	1,16 0
Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	2,5 5	1,13 5
Öfkelenince ağzıma geleni söylerim.	2,5 2	1,12 9
Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	2,5 3	1,12 4
Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir.	2,6 3	0,85 0
Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.	2,4 8	1,12 2

Sürekli öfke ölçeği içerisinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapma değerlerine bakıldığında en düşük düzeyli ortalamanın “Kızgın mizaçlıyım.” ifadesine, en yüksek düzeyli ortalamanın ise “Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir.” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

5.7. ÖFKE İFADE TARZI ÖLÇEĞİNE YÖNELİK ELDE EDİLEN İSTATİSTİKLER

Bu kısımda Öfke İfade Tarzi ölçeği içerisinde yer alan ifadelere katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 28. Öfke İfade Biçimleri Ölçeği İçerisinde Yer Alan İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ort.	SS
Öfkemi kontrol ederim.	2,40	1,191

Kızgınlığımı gösteririm.	2,44	1,090
Öfkemi içime atarım.	2,51	1,122
Başkalarına karşı sabırlıyım.	2,59	1,099
Somurtur ya da surat asarım.	2,45	1,121
İnsanlardan uzak dururum.	2,35	1,179
Başkalarına iğneli sözler söylerim	2,55	1,114
Soğukkanlılığımı korurum.	2,39	1,264
Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.	2,10	1,116
İçin için köpürürüm ama göstermem.	2,48	1,115
Davranışlarımı kontrol ederim.	2,35	1,180
Başkalarıyla tartışırım.	2,55	1,168
İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim.	2,61	1,142
Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.	2,38	1,186
Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.	2,45	1,097
Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.	2,62	1,148
Belli ettiğimden daha fazla öfkeliyimdir.	2,54	1,182
Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.	2,42	1,165
Kötü şeyler söylerim.	2,51	1,165
Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım.	2,49	1,263
İçimden insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim.	2,28	1,099
Sinirlerime hâkim olamam.	2,48	1,110
Beni sinirlendirene ne hissettiğimi söylerim.	2,45	1,466
Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	2,55	0,602

Öfke ifade tarzları içerisinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapma değerlerine bakıldığında en düşük düzeyli ortalamanın “Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.” ifadesine, en yüksek düzeyli ortalamanın ise “Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 29. Ölçeklerden Alınan Genel Puanın Ortalamalara Göre Dağılımı

	Ort.	SS
Sürekli Öfke	24,75	8,470
Öfke İfade Tarzı	58,95	6,863
Öfke İçte	19,83	5,225
Öfke Dışa	19,48	5,737
Öfke Kontrol	19,64	5,196
Problemler İnternet Kullanımı	95,35	21,855
İnternetin Olumsuz Sonuçları	50,27	10,434
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	27,39	8,368
Aşırı Kullanım	17,69	5,238
Kabul/İlgi	22,46	5,657
Psikolojik Özerklik	22,65	5,278

Denetleme/Kontrol	28,72	2,072
-------------------	-------	-------

Yukarıdaki tabloda araştırmada ele alınan değişkenlerin toplam puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Buna göre katılımcıların sürekli öfke ölçeğinden 24,75 puan, öfke ifade biçimlerinden ise 58,95 puan aldığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların öfke ifade biçimlerinden en yüksek puanı öfke içte alt boyutundan aldığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların PİKÖ ölçeğinden 95,35 puan, alt boyutlardan ise en yüksek puanı internetin olumsuz sonuçları alt boyutundan aldıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların anne ve baba tutum ölçeğinden en yüksek düzeyde puanı ise denetleme/kontrol alt boyutundan aldığı ortaya çıkmıştır.

5.1. Araştırma Hipotezlerinin Sınanması

Araştırmanın bu kısmında başlangıçta oluşturulan hipotezlerin test sonuçları yer almaktadır. Bu kısımda katılımcıların ABTÖ ölçeği içerisinde yer alan kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme/kontrol alt boyutundan aldıkları puanlar ile Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçeği ve PİKÖ toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Yine bu kısımda katılımcıların Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçeği almış oldukları puan ile PİKÖ ölçeğinden almış oldukları toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Söz konusu ilişkinin test edilmesinde Korelasyon analizine başvurulmuştur. Korelasyon analizinde ortaya çıkan anlamlılığın düzeyi için r değeri;

172

0,00-0,25 arasında olanlar Çok Zayıf;

0,26-0,49 arasında olanlar Zayıf;

0,50-0,69 arasında olanlar Orta;

0,70-0,89 arasında olanlar Yüksek;

0,90-1,00 arasında olanlar Çok Yüksek” olarak değerlendirilmiştir.

Bu kısımda ayrıca, ABTÖ, PİKÖ ve SL Öfke ve Öfke-Tarz ölçeklerinden alınan puanlar ile katılımcıların cinsiyet, bilgisayar sahipliği, internete erişim yeri, ailenin gelir düzeyi, internette geçirilen süre, ailedeki birey sayısı değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespitine yönelik sonuçlar yer almaktadır. Burada ikili değişkenlerde Mann-Whitney U testi, ikiden fazla

¹⁷²Kalaycı, 2005: 116

değişkenlerde ise Kruskal-Wallis H testi gerçekleştirilmiş olup oluşturulan hipotezin değerlendirilmesinde anlamlılık değeri p baz alınmıştır.

Tablo 30. Ebeveyn Tutumları İle Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Sürekli Öfke	Öfke İfade Tarzı	Öfke İçte	Öfke Dışa	Öfke Kontrol
Sürekli Öfke	-				
Öfke İfade Tarzı	0,72**	-			
Öfke İçte	0,80**	0,89**	-		
Öfke Dışa	0,77**	0,79**	0,75**	-	
Öfke Kontrol	-0,72**	-0,45**	-0,67**	-0,80**	-
Kabul/İlgi	0,03	-0,01	0,04	0,00	-0,03
Psikolojik Özerklik	-0,03	0,04	-0,01	-0,00	-0,03
Denetim/Kontrol	0,08	0,07	0,08	0,04	-0,04

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu)

Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin korelasyon analizi sonuçlarına bakıldığında, anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 31. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Problemlı İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Sürekli Öfke	Öfke İfade Tarzı	Öfke İçte	Öfke Dışa	Öfke Kontrol
Sürekli Öfke	-				
Öfke İfade Tarzı	0,72**	-			
Öfke İçte	0,80**	0,89**	-		
Öfke Dışa	0,77**	0,79**	0,75**	-	
Öfke Kontrol	-0,72**	-0,45**	-0,67*	-0,80**	-
Problemlı İnternet Kullanımı	0,03	0,00	-0,01	0,04	-0,02
İnternetin Olumsuz Sonuçları	0,06	0,04	0,01	0,06	-0,03
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	0,04	0,00	-0,00	0,04	-0,03
Aşırı Kullanım	-0,03	-0,07	-0,06	-0,04	0,02

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu)

Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkinin korelasyon analizi sonuçlarına bakıldığında, anlamlı bir ilişki olmadığı görölmektedir.

Tablo 32. Ebeveyn Tutumları İle Problemlı İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Problemlı İnternet Kullanımı	İnternetin Olumsuz Sonuçları	Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Aşırı Kullanım
Problemlı İnternet Kullanımı	-			
İnternetin Olumsuz Sonuçları	0,93**	-		
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	0,90**	0,73**	-	
Aşırı Kullanım	0,84**	0,68**	0,75**	-
Kabul/İlgi	-0,03	-0,04	-0,02	-0,02
Psikolojik Özerklik	-0,02	0,02	-0,06	-0,03
Denetleme/Kontrol	-0,09	-0,13*	-0,02	-0,03

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu)

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu)

Ebeveyn tutumları ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkinin korelasyon analizi sonuçlarına bakıldığında, denetleme/kontrol alt boyutundan alınan puanlar ile internetin olumsuz sonuçları arasında negatif yönde, düşük şiddette bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 33. Cinsiyet Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Sürekli Öfke	Erkek	200	198,73	39745,50	17554,500	0,34
	Kız	186	187,88	34945,50		
	Toplam	386				
Öfke İfade Tarzı	Erkek	200	196,37	39274,00	18026,000	0,60
	Kız	186	190,41	35417,00		
	Toplam	386				
Öfke İçte	Erkek	200	199,60	39920,50	17379,500	0,26
	Kız	186	186,94	34770,50		
	Toplam	386				
Öfke Dışa	Erkek	200	195,04	39007,50	18292,500	0,78

	Kız	186	191,85	35683,50		
	Toplam	386				
Öfke Kontrol	Erkek	200	188,20	37639,00	17539,00	0,33
	Kız	186	199,20	37052,00		
	Toplam	386				
Problemlili İnternet Kullanımı	Erkek	200	202,91	40581,50	16718,50	0,09
	Kız	186	183,38	34109,50		
	Toplam	386				
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Erkek	200	199,68	39935,50	17364,50	0,26
	Kız	186	186,86	34755,50		
	Toplam	386				
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Erkek	200	203,98	40795,00	16505,00	0,06
	Kız	186	182,24	33896,00		
	Toplam	386				
Aşırı Kullanım	Erkek	200	205,51	41101,00	16199,00	0,03
	Kız	186	180,59	33590,00		
	Toplam	386				
Kabul/İlgi	Erkek	200	201,24	40248,00	17052,00	0,16
	Kız	186	185,18	34443,00		
	Toplam	386				
Psikolojik Özerklik	Erkek	200	197,22	39444,00	17856,00	0,50
	Kız	186	189,50	35247,00		
	Toplam	386				
Denetleme/Kontrol	Erkek	200	186,87	37374,00	17274,00	0,22
	Kız	186	200,63	37317,00		
	Toplam	386				

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri itibariyle ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzı, problemlı internet kullanımları arasında fark olup olmadığı test edilmiştir. Buna göre farklı cinsiyetlere sahip ortaokul öğrencilerinin problemlı internet kullanım ölçeği içerisinde yer alan alt boyutlarda aşırı kullanıma göre anlamlı bir farklılık olduğu görölmektedir.

Tablo 34. Bilgisayar Sahipliği Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Bilgisayarını z var mı?	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Sürekli Öfke	Evet	206	189,33	39001,50	17680,500	0,43
	Hayır	180	198,28	35689,50		
	Toplam	386				
Öfke İfade Tarzı	Evet	206	191,45	39438,00	18117,000	0,70

	Hayır	18 0	195,85	35253,0 0		
	Toplam	38 6				
Öfke İçte	Evet	20 6	191,37	39423,0 0	18102,00 0	0,69
	Hayır	18 0	195,93	35268,0 0		
	Toplam	38 6				
Öfke Dışa	Evet	20 6	189,99	39137,5 0	17816,50 0	0,46
	Hayır	18 0	197,52	35553,5 0		
	Toplam	38 6				
Öfke Kontrol	Evet	20 6	197,42	40668,5 0	17732,50 0	0,46
	Hayır	18 0	189,01	34022,5 0		
	Toplam	38 6				
Problemlı İnternet Kullanımı	Evet	20 6	195,17	40204,5 0	18196,50 0	0,75
	Hayır	18 0	191,59	34486,5 0		
	Toplam	38 6				
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Evet	20 6	195,72	40319,0 0	18082,00 0	0,68
	Hayır	18 0	190,96	34372,0 0		
	Toplam	38 6				
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Evet	20 6	195,52	40276,5 0	18124,50 0	0,70
	Hayır	18 0	191,19	34414,5 0		
	Toplam	38 6				
Aşırı Kullanım	Evet	20 6	193,15	39788,5 0	18467,50 0	0,95
	Hayır	18 0	193,90	34902,5 0		
	Toplam	38 6				
Kabul/İlgi	Evet	20 6	202,83	41783,0 0	16618,00 0	0,08
	Hayır	18 0	182,82	32908,0 0		
	Toplam	38 6				
Psikolojik Özerklik	Evet	20 6	188,62	38856,5 0	18535,50 0	0,36

	Hayır	18 0	199,08	35834,5 0		
	Toplam	38 6				
Denetleme/Kontrol	Evet	20 6	181,96	37483,0 0	16162,00 0	0,03
	Hayır	18 0	206,71	37208,0 0		
	Toplam	38 6				

Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar sahipliği itibariyle ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzı, problemlı internet kullanımları arasında fark olup olmadığı test edilmiştir. Buna göre bilgisayar sahiplik durumunun ABTÖ içerisinde yer alan alt boyutlarda denetleme/kontrole göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 35. Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Aylık gelir düzeyi	N	Sıralar Toplamı	Kruskal-Wallis H	p
Sürekli Öfke	2000 TL ve altı	111	187,26	0,688	0,70
	2001-2500 TL	147	198,81		
	2501 TL ve üzeri	128	192,81		
	Toplam	386			
Öfke İfade Tarzı	2000 TL ve altı	111	178,29	2,902	0,23
	2001-2500 TL	147	199,53		
	2501 TL ve üzeri	128	199,77		
	Toplam	386			
Öfke İçte	2000 TL ve altı	111	183,02	1,592	0,45
	2001-2500 TL	147	200,62		
	2501 TL ve üzeri	128	194,41		
	Toplam	386			
Öfke Dışa	2000 TL ve altı	111	184,13	1,823	0,40
	2001-2500 TL	147	202,61		
	2501 TL ve üzeri	128	191,17		
	Toplam	386			
Öfke Kontrol	2000 TL ve altı	111	193,83	2,626	0,27
	2001-2500 TL	147	183,22		
	2501 TL ve üzeri	128	205,02		
	Toplam	386			
Problemlı İnternet Kullanımı	2000 TL ve altı	111	192,30	,816	0,67
	2001-2500 TL	147	188,38		
	2501 TL ve üzeri	128	200,43		
	Toplam	386			

İnternetin Olumsuz Sonuçları	2000 TL ve altı	111	189,03	1,307	0,52
	2001-2500 TL	147	188,85		
	2501 TL ve üzeri	128	202,71		
	Toplam	386			
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	2000 TL ve altı	111	195,00	0,587	0,75
	2001-2500 TL	147	188,21		
	2501 TL ve üzeri	128	198,28		
	Toplam	386			

Tablo 35. Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları (devam)

	Aylık gelir düzeyi	N	Sıralar Toplamı	Kruskal-Wallis H	p
Aşırı Kullanım	2000 TL ve altı	111	194,40	0,787	0,68
	2001-2500 TL	147	187,62		
	2501 TL ve üzeri	128	199,48		
	Toplam	386			
Kabul/İlgi	2000 TL ve altı	111	193,75	0,299	0,86
	2001-2500 TL	147	189,97		
	2501 TL ve üzeri	128	197,33		
	Toplam	386			
Psikolojik Özerklik	2000 TL ve altı	111	189,98	5,975	0,05
	2001-2500 TL	147	210,04		
	2501 TL ve üzeri	128	177,56		
	Toplam	386			
Denetleme/Kontrol	2000 TL ve altı	111	186,59	3,405	0,18
	2001-2500 TL	147	206,65		
	2501 TL ve üzeri	128	184,39		
	Toplam	386			

Yukarıdaki tabloda katılımcıların ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre sürekli öfke, öfke ifade tarzları, ebeveyn tutumları ve problemlı internet kullanımlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının sonuçları yer almaktadır. Buna göre ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklikten alınan puanın gelir düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan farklılığın kaynağının tespit edilmesi amacıyla çoklu karşılaştırma test yöntemlerinden LSD test yöntemine başvurulmuş olup teste ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 36. Aylık Gelir Düzeyi Değişkeninin Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Aylık gelir düzeyi	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	p
--------------------	-------------	-------------------	---

2001-2500 TL	2000 TL ve altı	0,953	0,150
	2501 TL ve üzeri	1,492*	0,019

* Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Aylık gelir düzeyine göre ortaokul öğrencilerinin psikolojik özerklikten aldıkları puanların karşılaştırma sonucunda ailesinin gelir düzeyi 2001-2500 TL olanlarla 2501 TL ve üzerinde geliri olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 37. İnternette Geçirilen Süre Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	İnternette geçirilen süre	N	Sıralar Toplamı	Kruskal -Wallis H	p
Sürekli Öfke	1 saatten az	107	216,63	10,472	0,01
	1-2 saat	149	197,23		
	3 saat ve üzeri	130	170,19		
	Toplam	386			
Öfke İfade Tarzı	1 saatten az	107	209,81	4,376	0,11
	1-2 saat	149	194,09		
	3 saat ve üzeri	130	179,40		
	Toplam	386			
Öfke İçte	1 saatten az	107	212,79	7,913	0,02
	1-2 saat	149	197,71		
	3 saat ve üzeri	130	172,80		
	Toplam	386			
Öfke Dışta	1 saatten az	107	211,08	5,766	0,06
	1-2 saat	149	195,74		
	3 saat ve üzeri	130	176,46		
	Toplam	386			
Öfke Kontrol	1 saatten az	107	175,83	9,014	0,01
	1-2 saat	149	185,96		
	3 saat ve üzeri	130	216,68		
	Toplam	386			
Problemlı İnternet Kullanımı	1 saatten az	107	181,75	1,715	0,42
	1-2 saat	149	196,34		
	3 saat ve üzeri	130	199,92		
	Toplam	386			
İnternetin Olumsuz Sonuçları	1 saatten az	107	181,56	2,033	0,36
	1-2 saat	149	194,46		
	3 saat ve üzeri	130	202,22		
	Toplam	386			

Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	1 saatten az	107	183,23	1,555	0,46
	1-2 saat	149	200,85		
	3 saat ve üzeri	130	193,53		
	Toplam	386			

Tablo 37. İnternette Geçirilen Süre Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları (devam)

	İnternette geçirilen süre	N	Sıralar Toplamı	Kruskal -Wallis H	p
Aşırı Kullanım	1 saatten az	107	185,96	0,812	0,67
	1-2 saat	149	194,12		
	3 saat ve üzeri	130	198,99		
	Toplam	386			
Kabul/İlgi	1 saatten az	107	192,58	0,091	0,96
	1-2 saat	149	195,62		
	3 saat ve üzeri	130	191,82		
	Toplam	386			
Psikolojik Özerklik	1 saatten az	107	178,38	2,770	0,25
	1-2 saat	149	200,55		
	3 saat ve üzeri	130	197,86		
	Toplam	386			
Denetleme/Kontrol	1 saatten az	107	202,05	2,777	0,32
	1-2 saat	149	197,47		
	3 saat ve üzeri	130	181,91		
	Toplam	386			

Ortaokul öğrencilerinin internette geçirdikleri sürelerine göre, sürekli ifade, öfke ifade tarzı, problemlı internet kullanımı ve ebeveyn tutumları arasında farklılığın olup olmadığının tespitine yönelik yapılan analiz sonucunda sürekli öfke ile öfke ifade tarzlarından öfke içte ve öfke kontrol alt boyutlarından alınan puanların farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu kısımda ortaya çıkan farklılığın kaynağının tespiti amacıyla çoklu karşılaştırma test yöntemlerinden LSD test yöntemine başvurulmuş olup sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 38. İnternette Geçirilen Süre Değişkeninin Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Bağımlı Değişken	İnternette geçirilen süre	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	p
Sürekli Öfke	1 saatten az	1-2 saat	1,385	0,194

		3 saat ve üzeri	3,211*	0,004
Öfke İçte	1 saatten az	1-2 saat	0,615	0,350
		3 saat ve üzeri	1,828*	0,007
Öfke Kontrol	3 saat ve üzeri	1 saatten az	1,862*	0,006
		1-2 saat	1,369*	0,027

* Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

İnternette geçirilen süre değişkenine göre, sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarından öfke içte ile öfke kontrol alt boyutlarından alınan puanların 1 saatten az süre internette zaman geçirenlerle 3 saat ve üzerinde zaman geçirenler arasında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Bunun yanında sürekli öfke ifade tarzlarından öfke kontrol alt boyutundan alınan puanın 1-2 saat internette zaman geçirenlerle 3 saat ve üzerinde zaman geçirenler arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 39. Ailedeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemler İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Ailedeki birey sayısı	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Sürekli Öfke	1-2 kişi	17	196,35	34165,5	17947,50	0,65
		4		0		
	3-4 kişi	21	191,16	40525,5		
		2		0		
	Toplam	38				
		6				
Öfke İfade Tarzı	1-2 kişi	17	194,25	33799,0	18314,00	0,91
		4		0		
	3-4 kişi	21	192,89	40892,0		
		2		0		
	Toplam	38				
		6				
Öfke İçte	1-2 kişi	17	195,80	34069,5	18043,50	0,71
		4		0		
	3-4 kişi	21	191,61	40621,5		
		2		0		
	Toplam	38				
		6				
Öfke Dışta	1-2 kişi	17	193,90	33738,5	18374,50	0,95
		4		0		
	3-4 kişi	21	193,17	40952,5		
		2		0		
	Toplam	38				
		6				

Öfke Kontrol	1-2 kişi	17 4	189,34	32944,5 0	17719,50 0	0,5 1
	3-4 kişi	21 2	196,92	41746,5 0		
	Toplam	38 6				
Problemlı İnternet Kullanımı	1-2 kişi	17 4	202,66	35263,5 0	16849,50 0	0,1 4
	3-4 kişi	21 2	185,98	39427,5 0		
	Toplam	38 6				
İnternetin Olumsuz Sonuçları	1-2 kişi	17 4	197,43	34353,0 0	17760,00 0	0,5 3
	3-4 kişi	21 2	190,27	40338,0 0		
	Toplam	38 6				
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	1-2 kişi	17 4	202,88	35300,5 0	16812,50 0	0,1 3
	3-4 kişi	21 2	185,80	39390,5 0		
	Toplam	38 6				
Aşırı Kullanım	1-2 kişi	17 4	210,45	36617,5 0	15495,50 0	0,0 1
	3-4 kişi	21 2	179,59	38073,5 0		
	Toplam	38 6				

Tablo 39. Ailedeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları (devam)

	Ailedeki birey sayısı	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Kabul/İlgi	1-2 kişi	17 4	205,23	35709,5 0	16403,50 0	0,0 6
	3-4 kişi	21 2	183,88	38981,5 0		
	Toplam	38 6				
Psikolojik Özerklik	1-2 kişi	17 4	197,26	34322,5 0	17790,50 0	0,5 5
	3-4 kişi	21 2	190,42	40368,5 0		
	Toplam	38 6				

Denetleme/Kontrol	1-2 kişi	17 4	191,03	33239,5 0	18014,50 0	0,6 9
	3-4 kişi	21 2	195,53	41451,5 0		
	Toplam	38 6				

Ortaokul öğrencilerinin ailesindeki birey sayısı itibarıyla ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzı, problemlerle internet kullanımları arasında fark olup olmadığı test edilmiştir. Buna göre ailesindeki birey sayısına göre ortaokul öğrencilerinin problemlerle internet kullanım ölçeği içerisinde yer alan alt boyutlarda aşırı kullanıma göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 40. İnternete Erişim Yeri Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlerle İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	İnternete erişim yeri	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Sürekli Öfke	Ev	18 9	189,29	35775,5 0	17820,50 0	0,4 7
	İnternet kafe	19 7	197,54	38915,5 0		
	Toplam	38 6				
Öfke İfade Tarzı	Ev	18 9	191,17	36131,0 0	18176,00 0	0,6 9
	İnternet kafe	19 7	195,74	38560,0 0		
	Toplam	38 6				
Öfke İçte	Ev	18 9	191,36	36166,5 0	18211,50 0	0,7 1
	İnternet kafe	19 7	195,56	38524,5 0		
	Toplam	38 6				
Öfke Dışta	Ev	18 9	191,15	36127,5 0	18172,50 0	0,6 9
	İnternet kafe	19 7	195,75	38563,5 0		
	Toplam	38 6				

Tablo 40. İnternete Erişim Yeri Değişkenine Göre Ebeveyn Tutumları, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Problemlı İnternet Kullanımına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları (devam)

	İnternete erişim yeri	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Öfke Kontrol	Ev	189	195,53	36955,00	18233,000	0,73
	İnternet kafe	197	191,55	37736,00		
	Toplam	386				
Problemlı İnternet Kullanımı	Ev	189	187,47	35432,00	17477,000	0,30
	İnternet kafe	197	199,28	39259,00		
	Toplam	386				
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Ev	189	187,33	35404,50	17449,500	0,29
	İnternet kafe	197	199,42	39286,50		
	Toplam	386				
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Ev	189	189,46	35807,50	17852,500	0,49
	İnternet kafe	197	197,38	38883,50		
	Toplam	386				
Aşırı Kullanım	Ev	189	189,77	35867,00	17912,000	0,52
	İnternet kafe	197	197,08	38824,00		
	Toplam	386				
Kabul/İlgi	Ev	189	200,26	37848,50	17339,500	0,24
	İnternet kafe	197	187,02	36842,50		
	Toplam	386				
Psikolojik Özerklik	Ev	189	191,05	36109,00	18154,000	0,67
	İnternet kafe	197	195,85	38582,00		
	Toplam	386				
Denetleme/Kontrol	Ev	189	187,89	35511,00	17556,000	0,33
	İnternet kafe	197	198,88	39180,00		

	Toplam	38 6				
--	--------	---------	--	--	--	--

Ortaokul öğrencilerinin internete erişim yerleri itibariyle ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzı, problemlerli internet kullanımları arasında fark olup olmadığı test edilmiştir. Test sonucunda farklı internet erişimi olan öğrencilerin ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzları ve problemlerli internet kullanımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 41. Ebeveyn Tutumları İle Yaş Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Kabul/İlgi	Psikolojik Özerklik	Denetim/Kontrol
Kabul/İlgi	-		
Psikolojik Özerklik	-0,54**	-	
Denetim/Kontrol	-0,32**	0,18**	-
Yaş	0,04	-0,03	0,06

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu)

Yaş ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik yapılan çözümleme sonucunda, anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 42. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Yaş Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Sürekli Öfke	Öfke İfade Tarzı	Öfke İçte	Öfke Dışa	Öfke Kontrol
Sürekli Öfke	-				
Öfke İfade Tarzı	0,72**	-			
Öfke İçte	0,80**	0,89**	-		
Öfke Dışa	0,77**	0,79**	0,75**	-	
Öfke Kontrol	-0,72**	-0,45**	-0,67**	-0,80**	-

Yaş	0,06	0,05	0,07	0,05	-0,07
-----	------	------	------	------	-------

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu)

Yaş ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzı arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik yapılan çözümleme sonucunda, anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 43. Problemlerli İnternet Kullanımları İle Yaş Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Problemlerli İnternet Kullanımı	İnternetin Olumsuz Sonuçları	Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	Aşırı Kullanım
Problemlerli İnternet Kullanımı	-			
İnternetin Olumsuz Sonuçları	0,93**	-		
Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık	0,90**	0,73**	-	
Aşırı Kullanım	0,84**	0,68**	0,75**	-
Yaş	-0,03	-0,05	-0,01	0,00

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu)

Yaş ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik yapılan çözümleme sonucunda, anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

6.1. EBEVEYN TUTUMLARI İLE ÖFKE ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada ele alınan değişken olarak ebeveyn tutumları ile öfke arasındaki ilişki sonucunda anlamlı bir ilişki olmadığı kaydedilmiştir. Say'¹⁷³ yaptığı çalışmada öfke, problem çözme becerilerinin ergen –annenin ve ergen-babanın olumsuz ilişkilerinde aracı etkisinin bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın sonucunda problemli internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliğinin birbiriyle istatistiksel olarak ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bulut,¹⁷⁴ yaptığı bir çalışmada liseye giden öğrencilerin öfke ifade tarzlarını ebeveyn tutumlarına göre incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda ebeveyn tutumunun ergenlerin sürekli öfkesinde etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın sonucunda koruyucu tutuma sahip ebeveynlerin bu tutumların ergenlerin sürekli öfkelerini etkilediği de belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda ise ebeveyn tutumları ile sürekli öfke arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmamızın İstanbul ili Çekmeköy ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda okuyan ortaokul öğrencileri üzerinde gerçekleşmesi, bu sonucun ortaya çıkışında bir etken olarak ifade edilebilir.

Montemayor'un¹⁷⁵ yaptığı çalışmada, ebeveyn tutumu ile öfke arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda ilgisiz ve tutarsız ebeveyn tutumu sergileyen ailelerde çocukların daha fazla saldırgan davranışlarda bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında aile içinde sosyalleşmesi kısıtlı olan çocukların öfke kontrol güçlüğü yaşadıkları ve saldırgan davranışlar sergilediği tespit edilmiştir. Meesters ve arkadaşlarının¹⁷⁶ bir çalışmada, düşmanlıkta bireysel farklılıklar ve ebeveyn tutumu arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda, düşmanlık düzeyi yüksek olanların algıladıkları ebeveyn tutumunun daha fazla reddedici bir tutumda olduğu tespit edilmiştir. Lopez ve Thurman¹⁷⁷ ise yaptıkları çalışmada, öfke düzeyi yüksek olan öğrencilerin aile ortamlarını daha az bağlı olarak gördükleri ve bu tür ailelerde bireylerin kendi duygularını daha az ifade ettiği tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızda

¹⁷³ Gülen Say, Problemler İnternet Kullanımı İle İlişkili Bazı Değişkenler: Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği, Yalnızlık, Öfke ve Problem Çözme Becerileri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁷⁴ Serap Bulut, Lise Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarına Göre Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁷⁵ Raymond Montemayor, Parents and Adolescents in Conflict: All Families Some of the Time and Some Families Most of the Time. *Journal of Early Adolescence*, 1983, 3(1-2). 83-103.

¹⁷⁶ Cor Meesters, Peter Muris, Truus Esselink, Hostility and Perceived Parental Rearing Behaviour. *Person. Individ. Diff.* 1985, 18(4). 567-570.

¹⁷⁷ Frederick G.Lopez and Christopher W.Thurman, High-Trait and Low-Trait Angry College Student: A Comparison of Family Environments. *Journal of Counseling & Development*, 1993, 71.

ise öfke kontrol değişkeni bağlamında ebeveyn tutumlarının anlamlı düzeyde ilişkiye sahip olmadığı kaydedilmiştir.

Sağır,¹⁷⁸ yaptığı bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumunun ergenlerdeki sürekli öfke ve öfkeyi ifade ediş şekilleri üzerindeki etkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda ergen bireylerdeki öfke ifade tarzları ve sürekli öfke düzeyleriyle ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın sonucunda, ebeveynlerin çocuklarına olan demokratik tutumlarının artmasıyla ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun azaldığı ve öfke kontrolünün arttığı; anne babaların otoriter ve koruyucu/istekçi tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve de öfke kontrolünün azaldığı sonuçlarına da varılmıştır. Özyürek ve Özkan,¹⁷⁹ yaptıkları bir çalışmada ortaöğretime giden ergen bireylerin okula karşı olan öfkeleri ile algıladıkları ebeveyn tutumunun ilişkisini ele almışlardır. Çalışmanın sonucunda ebeveynlerini demokratik veya izin verici / müsamahakâr şekilde algılayan öğrencilerin, anne ve babalarını izin verici/ihmalkâr ve otoriter olarak algılayanlara oranla öfkelerini daha kabul edilebilir davranışlar şeklinde gösterdikleri sonucuna da ulaşılmıştır.

Acar,¹⁸⁰ yaptığı bir çalışmada ön-ergenlerde ebeveyn tutumunun ve örselenmenin öfkenin yordayıcısı olup olmadığını aralarında ilişki bulunup bulunmadığını araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda ön-ergenlerin öfkeyi dışa vurumları ile öfke kontrolü arasında negatif ilişki olduğu; Öfke ifade tarzları ile sürekli öfke durumu arasında orta düzeyde pozitif bir korelasyonun var olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ergenlerdeki öfkeyi bastırma, öfkeyi içinde tutma ve öfkeyi dışa vurmaya sadece anne ve babanın kabul eden ve ilgili tutumu ile psikolojik özerklik değişkenlerinin anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda, bu kapsamda yapılan analiz sonucunda öfke içte ve öfke dışta ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, ebeveyn tutumlarında meydana gelen herhangi bir değişikliğin, ergenlerde öfke içte veya öfke dışta puanlarında herhangi bir değişiklik meydana getirmeyeceği ifade edilebilir.

¹⁷⁸ Dinçer Sağır, Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Anne Baba Tutumlarıyla İlişkisi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁷⁹ Arzu Özyürek ve İsa Özkan, Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2015, 15(2): 280-296.

¹⁸⁰ Sümeyye Betül Acar, Ön Ergenlerde Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Yordayıcısı Olarak Anne Baba Tutumu ve Örselenme Yaşantılarının İncelenmesi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

6.2. EBEVEYN TUTUMLARI İLE İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA

Wu ve arkadaşları¹⁸¹ yaptıkları bir çalışmada ailevi faktörlerin (ebeveyn-çocuk bağlanması), akran faktörlerinin (sapkın akran bağlantısı) ve bireysel faktörlerin (zahmetli kontrol) sorunlu internet kullanımı ve altta yatan mekanizmalar üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın sonucunda ebeveyn çocuk bağlılığının problemlili internet kullanımı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu ve bu duruma sapkın akran ilişkisinin aracılık ettiği sonuçlarına varılmıştır. Bu sonuç, çalışmamızda elde edilen bulgudan farklılık göstermektedir. Buna göre, araştırmada problemlili internet kullanımları ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Özdemir¹⁸² yaptığı bir çalışmada adölesanların problemlili internet kullanımı ile ebeveyn tutumu ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmanın sonucunda benlik saygısı ortalamasının yüksek, problemlili internet kullanımı “internetin olumsuz sonuçları”, “aşırı kullanım”, “sosyal fayda/sosyal rahatlık”, “genel problemlili internet kullanımı düzeyi” orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Ebeveyn tutumlarının adölesanlara genel olarak daha çok demokratik ve ılımlı olduğu belirlenmiştir.

Taneri ve Tiryakioğlu¹⁸³ yaptıkları bir çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan 6.- 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde problemlili internet kullanımı ve ebeveyn tutumu ilişkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda ebeveynlerin tutumları çocuklarına karşı demokratikleştikçe onların problemlili internet kullanımındaki internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/rahatlık alt gruplarında azalma olduğu ve aşırı internet kullanımının anne babanın demokratik tutumdan etkilenmediği belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın sonucunda problemlili internet kullanımında internetin olumsuz sonuçlarından erkeklerin kızlara oranla daha az etkilendikleri ve problemlili internet kullanımında internetin fayda /rahatlık açısından kızları erkeklere oranla daha az etkilediği sonuçlarına varılmıştır. Elde edilen sonuçları çalışmamızla karşılaştırdığımız durumda, ergenlerde ebeveyn

¹⁸¹ Wu Chen, Dongping Li, Zhenzhou Bao, Yuwen Yan, Zongkui Zhou, The impact of parent-child attachment on adolescent problematic Internet use: A moderated mediation model. *Acta Psychologica Sinica*, 2015, 47(5), 611-623.

¹⁸² Emine Zahide Özdemir, Bir Lisede Öğrenim Görmekte Olan Adölesanların Benlik Saygısının ve Anne Baba Tutumunun Problemlili İnternet Kullanımına Etkisi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁸³ Pervin Oya Taneri ve Özlem Tiryakioğlu, Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sorunlu İnternet Kullanımı ve Anne Baba Tutumları İlişkisinin İncelenmesi, *International Journal of Social Science*, 2015, 40: 205-223.

tutumlarının kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme kontrol) problemlili internet kullanımı içerisinde yer alan sosyal fayda ve internetin aşırı kullanımı ile herhangi bir ilişkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın ergenler özelinde gerçekleşmesi problemlili internet kullanımı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmede yetersiz kaldığı ifade edilebilir.

Altıntaş,¹⁸⁴ yaptığı bir çalışmada İstanbul'da yaşayan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn tutumları ile problemlili internet kullanımı ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda problemlili internet kullanımının internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemlili internet kullanımı demokratik tutum ile negatif bir ilişkisinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmanın sonucunda problemlili internet kullanımının koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum ile orta düzeyde pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Yine bu çalışmada, problemlili internet kullanımının ergenlerin kendisine ait bir odaya sahip olma değişkeni, cep telefonu- tablet vb. interneti olan çeşitli araçlara sahip olma durumuna göre de anlamlı bir ilişkisinin olduğu da belirlenmiştir. Araştırmamızda elde edilen sonuçlara bakıldığında ise, problemlili internet kullanım içerisinde yer alan denetleme/kontrol alt boyutundan alınan puanların ebeveyn tutumları arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki doğurduğu tespit edilmiştir. Buna göre, denetleme kontrol alt boyutundan alınan puanın artış göstermesiyle, ergenlerde problemlili internet kullanım bozukluğu azalış gösterecektir.

6.3. ÖFKE İLE İNTERNET KULLANIM BOZUKLUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA

Hayatı kolaylaştırıcı bir işleve sahip internetin aşırı şekilde kullanımı, istenmeyen problemlere davetiye çıkarmaktadır. Bireylerin gerçek dünyada insanlarla iletişim kurmaktansa sanal alemde yeni arkadaşlıklar edinmesi, birtakım etkinlikleri göz ardı ettiğini göstermektedir. İnterneti yoğun şekilde kullanan bireyler, bu durumun önüne geçmediği takdirde, internette geçirdiği zamanı önemsiz görmesiyle internetten mahrum kaldığı anlarda öfkeli davranışlar sergilemektedir.¹⁸⁵

Problemlili bilgisayar ve internet kullanımı özellikle 1990'lı yıllardan itibaren pek çok araştırmaya konu olmuştur. Bu çalışmalar, özellikle sağlık personellerinin, problemlili internet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan davranış bozukluklarını anlamasına katkı sağlamıştır.

¹⁸⁴ Suat Altıntaş, Ortaokul Öğrencilerindeki Problemlili İnternet Kullanımı İle Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2016. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁸⁵ Kılıç ve Durat, a.g.e., 2017.

Çalışmalarda problemlı internet kullanımının psikiyatrik rahatsızlıkların kaynağında yer aldığı aktarılmıştır. Özellikle problemlı internet kullanımının sosyal ve duygusal işlevselliği¹⁸⁶ olumsuz yönde etkilediği ortaya konmuştur. Buna karşın çalışmamızda yapılan analiz sonucunda problemlı internet kullanımları ile sürekli öfke ve öfke kontrolü arasında herhangi bir ilişki olmadığı kaydedilmiştir. Bu durum, kötü bir aile ortamında yetiştirilen bireylerin kendilerini sanal dünyaya bırakmaları ve bunun neticesinde de akıllı telefon bağımlılık düzeyinin artış göstereceği yönündeki beklentiyi geçersiz kılmaktadır.

Akpınar ve arkadaşlarının¹⁸⁷ üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin problemlı internet kullanımları ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda, öğrencilerin problemlı internet kullanımları ile öfke ifade tarzları arasında anlamlı düzeyde olacak şekilde pozitif ancak zayıf düzeyli bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Ko ve arkadaşları¹⁸⁸ yaptıkları çalışmada bazı demografik özelliklerle (cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi gibi) depresyon, özsaygı ve şiddet içerikli TV programlarını izleme değişkenlerin saf etkisinin kontrol altında olması durumunda internet bağımlısı olanlarda saldırgan davranışların arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada ayrıca, online oyun oynama, Chat, kumar ve cinsellikle ilgili sitelerde gezinmenin saldırganlık davranışlarını arttırdığı ortaya çıkmıştır. Araştırmamızda elde edilen sonuçlarda katılımcıların problemlı internet kullanım düzeyleri ile sürekli öfke halleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Akpınar ve arkadaşları¹⁸⁹ üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada problemlı internet kullanımı ile öfke ifade tarzı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada problemlı internet kullanımı ile öfke ifadeleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu kaydedilmiştir. Odacı ve Çelik'in¹⁹⁰ çalışmasında da benzer şekilde problemlı internet kullanımı ile saldırganlık arasında ilişki olduğunu dile getirmişlerdir. Bu bağlamda çalışmamızda ortaya çıkan bulguda, öfke ifade tarzları ile problemlı internet kullanımları arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

¹⁸⁶ Shapira Natha ,vd ,Problematic Internet Use: Proposed Classification and Diagnostic Criteria. *Depression And Anxiety*, 2003, 17, 207-216.

¹⁸⁷ Akpınar ve ark. a.g.e., 2011.

¹⁸⁸ Ko Chih-Hung, Yen Ju-Yu, Liu Shu-Chun, Huang Chi-Fen, Yen Cheng-Fang, The associations between aggressive behaviors and Internet addiction and online activities in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 2009, 44, 598-605.

¹⁸⁹ Akpınar ve ark. a.g.e., 2011.

¹⁹⁰ Hatice Odacı ve Çiğdem Berber Çelik, Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception. *Computers in Human Behavior*, 2013, 29, 2382-2387.

6.4. EBEVEYN TUTUMU, SÜREKLİ ÖFKE VE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI İLE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER ARASINDAKİ FARKLILIĞA YÖNELİK SONUÇ VE TARTIŞMA

192

Araştırmada ele alınan bağımsız değişkenlerden cinsiyet ile ebeveyn tutumu, öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki karşılaştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri itibariyle problemli internet kullanım bozukluğunu yansıtan aşırı kullanıma göre anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre erkeklerin aşırı kullanım puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, 191, erkeklerin sosyal çevrelerinin geniş olması ve sosyal gruplar içerisinde yer alma durumlarının kızlardan daha yüksek olmasına bağlı olarak interneti aşırı kullanma durumlarıyla açıklanabilir. Bunun yanında, ergenlerde problemli internet kullanımı açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olmaması, erkeklerin bilgisayar ve video gibi bilgisayar teknolojilerinde eski tarzlı olanları kullanmasıyla açıklanabilir. Gençler'in ortaöğretim öğrencileri özelinde gerçekleştirdiği çalışmada internet bağımlılık durumuyla cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. bu çalışmada internette geçirilen sürenin internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin de anlamlı düzeyde olduğu aktarılmıştır. Doğan'ın çalışmada 12-18 yaş arasında katılımcılarda erkeklerin internet bağımlılık düzeylerinin kızlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğan ve arkadaşlarının 2008 yılında 12. Sınıf lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçlarına maruz kalma alt boyutlarından alınan puanların kızlarda yüksek olduğu kaydedilmiştir. Araştırmada bilgisayar sahibi olup olmamaya göre ebeveyn tutumlarından denetleme/kontrol alt boyutundan alınan puanın 0,05 düzeyinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, yeterli düzeyde denetlenmeyen ergenlerin davranışsal problemler açısından akıllı telefon bağımlılığının ortaya çıkacağı ifade edilebilir.

Araştırmada katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerine göre sürekli öfke, öfke ifade tarzları, ebeveyn tutumları ve problemli internet kullanımlarının anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığının sonuçlarında, ebeveyn tutumlarından psikolojik özerklik alt boyutundan alınan puanın farklılık gösterdiği kaydedilmiştir. Araştırmada diğer değişkenler bağlamında ise herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

¹⁹¹ Suzan Lema Gençler, Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Durumlarının İnternet Kullanım Profilleri ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıklarının İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta. 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁹² Ayten Doğan, İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı. Dokuz Eylül Üniversitesi, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı. İzmir. 2013. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

Yıldız'ın çalışmasında öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin artmasına bağlı olarak internet bağımlılık düzeyinin de benzer şekilde arttığı sonucu dile getirilmiştir.

Eftekin yaptığı çalışmada öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre ABTÖ aritmetik ortalamasının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Zorbaz'ın lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında da benzer şekilde farklılaşmaya rastlanmamıştır.

İnternette geçirilen süre değişkenine göre yapılan karşılaştırma sonucunda, sürekli öfke ile öfke ifade tarzlarından öfke içte ve öfke kontrol alt boyutlarından alınan puanların farklılaştığı tespit edilmiştir. Sosyal¹⁹⁶ çevre ile olan ilişki sürecinde ortaya çıkan sorunların internet ortamındaki iletişim sürecinde ortaya çıkmayacağı yönündeki beklenti, ergenlerde yoğun internet kullanımını doğurmuştur. Döner yaptığı çalışmada haftalık internet kullanım sıklığının internet bağımlılığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu kaydedilmiştir. Buna karşın bizim çalışmamızda internette geçirilen sürenin internet kullanım bozukluğu¹⁹⁷ üzerinde herhangi bir farklılaşmaya sebebiyet vermediği tespit edilmiştir. Odacı ve Kalkan çalışmasında günlük ortalama 5 saatten fazla internet kullanan öğrencilerde problemlili internet kullanım oranının günde 1-5 saat ve 1 saatten az olanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Ailedeki birey sayısı değişkenine göre ise problemlili internet kullanım ölçeği içerisinde yer alan alt boyutlardan aşırı kullanımın 0,05 düzeyinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu farklılıkta ailede 1-2 kişi¹⁹⁸ olanların aşırı kullanım düzeylerinin ailede 4-5 kişi olanların aşırı kullanım düzeylerinden daha yüksek olduğu kaydedilmiştir. Buna göre, ailedeki kişi sayısının azaltılabileceği kişi başına düşen kullanım süresinin artış gösterebileceğinden ötürü, aşırı kullanım düzeyinin de aynı doğrultuda artış gösterebileceği düşünülebilir. Ebru İkiz ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada kardeş sayısına göre problemlili internet kullanımı ve alt boyutlardan alınan puanın anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

İnternete erişim yeri açısından yapılan analiz sonucunda, ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzları ve problemlili internet kullanımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, farklı internet erişim yerine sahip katılımcıların ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzı ve problemlili internet kullanımının birbirine yakın düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Yaş ile ebeveyn tutumları, sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ile problemlili internet kullanımı arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik yapılan analiz sonucunda, anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç¹⁹⁹, araştırmaya katılan yaş

gruplarının birbirine yakın görüş ortaya koyduklarını göstermektedir.

Arslan'ın çalışmasında internet bağımlılığı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Doğan'ın çalışmasında ise yaş değişkenine göre internet bağımlılı farklılaştığı ve farklılıkta 16 yaşında olanların bağımlılıklarının diğer yaş grubundakilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sonucunda bizim çalışmamızda 16 yaş grubunun geceli olarak az sayıda olması bu sonucun bizim çalışmamızda gösterilememesine neden olmuş olabilir.

¹⁹⁴ Pınar Eftekin, Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Erciyes Üniversitesi, Kayseri. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁹⁵ Zorbaz, a.g.e., 2013.

¹⁹⁶ Ceren Yazar Döner, İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara. 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁹⁷ Hatice Odacı ve Melek Kalkan, Problematic Internet Use, Loneliness And Dating Anxiety Among Young Adult University Students. **Computers & Education.**, 2010, 55: 1091-1097.

¹⁹⁸ F. Ebru İkiz, Esra Asıcı, Zöhre Kaya, Sakarya Özge, Problemler İnternet Kullanımının Ailesel Değişkenler Açısından İncelenmesi, **Current Psychiatry and Psychoneuropharmacology**, 2015, Volume 5 - Number 2, 8-15.

¹⁹⁹ Gülşen Arslan, Anne Babası Boşanmış ve Boşanmamış Olan Ergenlerin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Aile Danışmanlığı ve Eğitim Bilim Dalı, İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

²⁰⁰ Doğan, a.g.e., 2013.

ÖNERİLER

Araştırmada ortaokul öğrencileri özelinde ebeveyn tutumları ile sürekli öfke ve problemlili internet kullanımını arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Yapılan literatür taraması ve anket uygulaması sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Bu araştırmanın sadece İstanbul ili Çekmeköy ilçesindeki ortaokul öğrencileri üzerinde gerçekleşmesi, elde edilen verilerin genellenememesi sonucunu doğurmuştur. Bu bağlamda, gelecekte farklı örneklem kitleleri ile yeni araştırmalar yapılabilir.
- Ebeveyn tutumları, sürekli öfke ve problemlili internet kullanımını etkileyen kişisel bilgilere eklemeler (okul başarı düzeyi gibi) yapılarak yeni araştırmalar yapılabilir.
- Nitel araştırma yöntemi tercih edilerek ortaokul öğrencilerinin ele alınan konudaki görüşleri incelenebilir.
- Araştırmada hedef kitlenin ebeveyn tutumları, sürekli öfke, öfke ifade tarzları ve problemlili internet kullanımlarının karşılaştırılması amacıyla özellikle “sınıf” değişkeninin baz alındığı yeni çalışmalar yapılabilir. Böylece, sınıf düzeyine göre ortaokul öğrencilerinin ebeveyn tutumları, öfke ve internet kullanım bozukluk düzeyleri ortaya konmuş olacaktır. Benzer şekilde katılımcı gruplarının okudukları okul türü (kamu-özel) baz alınarak yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALTUNIŞIK Remzi, COŞKUN Recai, BAYRAKTAROĞLU Serkan, YILDIRIM Engin **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı**. 4. Baskı. Avcı Ofset, İstanbul,2007.

AYDIN Betül, **Gelişim Psikolojisi**, Sfn Baskı, İstanbul, 2002.

CEYHAN Esra, **Aile Psikolojisi ve Eğitimi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2008.

ERKAN Serdar, KAYA Alim, **Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Bir Grup Rehberliği Programı. Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı**. (1. Baskı). Pegem Yayınevi,Ankara,2005.

FERNANDEZ Ephrem, **The Angry Personality: A Representation on Six Dimensions of Anger Expression**, The Sage Handbook Of Personality Theory And Assessment, 3(13): 402-419. 2008.

İNANÇ Banu Yazgan, BİLGİN Mehmet, ATICI Meral Kılıç, **Gelişim Psikolojisi** (3.Baskı).Pegem A Yayıncılık, Ankara,Pegem, 2007.

JERSİLD Arthur T., **Çocuk Psikolojisi**. Çev. Gülseren Günçe, (4.Baskı). Ankara, 256-221. 1983.

KALAYCI Şeref, **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**. Asil Yayın Dağıtım Ankara. 2005.

KULAKSIZOĞLU Adnan, **Ergenlik Psikolojisi**, İstanbul: Remzi Kitabevi. 1998.

MACCOBY Elanor E., MARTİN John A., **Socialization in The Context of Family: Parent Child Interaction. Handbook of Child Psychology: Socialition, Personality and Social Development**. (Eds. Mussen Ph, Hetherington Em), New York: Willey, S: 1–101. 1983.

ÖGEL Kültegin, **İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak**. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul. 2012.

TUZCUOĞLU Necla, **Anne-Baba Davranışları ve Çocukla Sağlıklı İletişim**. *Anne-Baba ve Çocuk Rehberi*, Beyaz Gemi Yayınları, 1.Baskı, İstanbul. 84-93. 1998.

YAVUZER Haluk, **Aile İçi Etkileşme ve Aile Dışı Öğelerin Doğurduğu Psikopedagojik Sonuçlar**. 1990'ların Çocuk Politikası Kongresi. DPT Yayınları, 272. 1990.

MAKALE

AJİWİBAWANI Meriena Putri, SUBROTO Waspodo Tjipto, **International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences**, 2017, Vol. 7, No: 9, 445.

AKPINAR Şenay, ATA Elvan Emine, KELLEÇİ Meral, **The Relationship between Students Problematic Internet Usage and Their Anger Expression Manner**. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2011, 10(4), 473-480.

ALBAYRAK Banu, KUTLU Yasemin, Ergenlerde Öfke İfade Tarzı ve İlişkili Faktörler. **Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi**, 2009, 2(3): 57 – 69.

ARISOY Özden, İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 2009, 1:55-67.

ARSLAN Coşkun, An Investigation of Anger and Anger Expression in Terms of Coping with Stress and Interpersonal Problem-Solving, **Educational Sciences: Theory & Practice**, 2010, 10(1): 25-43.

BAUMRİND Diana, The Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behaviors. **Child Dev** , 1966, 37: 887- 907.

BAUMRİND Diana, Current Patterns Of Parental Authority, **Developmental Psychology Monograph**, 1971, IV, 1-102.

BEARD Keith W., WOLF Eve M., Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. **CyberPsychology & Behavior**, 2001, 4, 377-383

BEN-ZUR Hasida, BREZNİTZ Shlomo, What Makes People Angry: Dimensions Of Anger-Evoking Events. **Journal of Research in Personality**, 1991, 25(1): 1–22.

Besharat Mohammad Ali, POURBOHLOOL Samane, Mediation Effect of Anger Rumination On The Relationship Between Dimensions Of Anger And Anger Control

With Mental Health, 2012, *International Journal Of Psychological Research*, 5(2): 8-17.

BOZKURT Hasan, ŞAHİN Serkan, ZOROĞLU Salih, İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme. *Journal Of Contemporary Medicine*, 2016, 6(3);235-247.

BÜYÜKŞAHİN ÇEVİK Gülşen, ÇELİKKALELİ Öner, Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne-baba Eğitim Düzeylerine göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010, 19 (3), 225–240.

CAPLAN Scott E., Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being: Development of a Theory-Based Cognitive-Behavioral Measurement Instrument. *Computer in Human Behavior*, 2002, 18, 553-575.

CENGİZHAN Cahit, Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: “İnternet Bağımlılığı”. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2005, 22, 83-98.

CEYHAN Esra, CEYHAN Aykut Aydoğan, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği 'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) Dergisi*, 2007, 7, 387-416.

CEYLAN Arzu, (2016), *Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algıların Belirlenmesi*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CHİEN Chou, CONDRON Linda, BELLAND John C., A Review of The Research On Internet Addiction. *Educational Psychology Review*, 2005, 17.4, 363-388.

DEMİR İlkay, YILDIZ Canan Sümeyra, ÖZZORLU Esengül, KÖSE Tuba, YELKENCİ Yeliz, Ergenlerin problemlı internet kullanımında anne-baba izlemesinin rolü. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2017, 1(2), 103-114.

DERMAN, O. *Ergenlerde Psikososyal Gelişim*. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, 2008, 63. 19 – 21.

DOĞAN Hüseyin, İŞIKLAR Abdullah, EROĞLU Susran Erkan, Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008, 18: 106- 124.

İKİZ F. Ebru, ASICI Esra, KAYA Zöhre, SAKARYA Özge, S. Problemlı İnternet Kullanımının Ailesel Değişkenler Açısından İncelenmesi, **Current Psychiatry and Psychoneuropharmacology**, 2015, Volume 5 - Number 2, 8-15.

FORBES David, ALKEMADE Nathan, MITCHELL Damon, ELHAİ Jon D., MCHUGH Tony, BATES Glen, NOVACO Raymond W., BRYANT Richard, LEWİS Virginia, Utility of The Dimensions Of Anger Reactions-5 (Dar-5) Scale As A Brief Anger Measure, **Depression and Anxiety**, 2013, 31(2): 166–173.

GÓMEZ Patricia, HARRİS Sion Kim, BARREİRO Carmen, ISORNA Manuel, RİAL Antonio, Profiles of Internet use and parental involvement, and rates of online risks and problematic Internet use among Spanish adolescents, **Computers in Human Behavior**. 2017, 75, 826-833.

KARAMAN, M. Kemal, KURTOĞLU Meltem, **Öğretmen Adaylarının İnternet Bağımlılığı Hakkındaki Görüşleri**. 11. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri (Akademik Bilişim), 2009, 641-650.

KARAYAĞIZ MUSLU Gonca, BOLIŞIK Bahire, "Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı" **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 2009, 8. 5, 446.

KAYA Ahmet, BOZASLAN Hasan, GENÇ Gülten, Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2012, 18,208-225.

KILIÇ Zeynep, DURAT Gülgün, Üniversite Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımının Genel Psikolojik Belirtileri ve Sosyal Fobi İle İlişkisi, Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, **Araştırma Makalesi**, 2017, Sakarya, 97-103, 98.

İNTERNET KAYNAKLARI

KO Chih-Hung, YEN Ju-Yu, LİU Shu-Chun, HUANG Chi-Fen, YEN Cheng-Fang, The associations between aggressive behaviors and Internet addiction and online activities in adolescents. **Journal of Adolescent Health**, 2009, 44, 598-605.

KOLBURAN, Guliz, CÖMERT, Tari, Itir, NARTER, Meltem, ISÖZEN, Hakan. (2012). Parental attitude perception in adolescents by gender. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 2012, 47; 1299-1304.

KRAUT Robert E., KIESLER Sara, MUKOPADHYAY Tridas, SCHERLIS William L., Social impact of the Internet: what does it mean? **Communications of the ACM**, 1998, 41; 21–22.

KUBEY Robert W., LAVIN Michael J., BARROWS John R., Internet use and collegiate academic performance decrements: Early Findings. **Journal of Communication**, 2001, 51(2), 366-382.

LAMBORN Susie D., MOUNTS Nina S., STEINBERG Laurence, DORNBUSCH Sanford M, Pattern of Competence and Adjustment Among Adolescents From Authoritative, Authoritarian, Indulgent and Neglectful Families. **Child Development**, 1991, 62(5), 1049-1065.

LI Shih-Ming, CHUNG Teng-Ming, Internet function and Internet addictive behavior. **Computers in Human Behavior**, 2006, 22 (6), 1067-1071.

LINDQVIST, Introduction. Erişim: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:193706/FULLTEXT01.pdf> adresinden 13.03.2020 tarihinde alınmıştır.

LOPEZ Frederick G., THURMAN Christopher W., High-Trait and Low-Trait Angry College Student: A Comparison of Family Environments. **Journal of Counseling & Development**, 1993, 71.

MARTIN Rene, WATSON David, WAN Choi K., A Three-Factor Model of Trait Anger: Dimensions of Affect, Behavior, and Cognition, Behavior, and Cognition. **Journal of Personality**, 2000, 68(5): 869–897.

MEESTERS Cor, MURIS Peter, ESSELINK Truus, Hostility and Perceived Parental Rearing Behaviour. *Person. Individ. Diff.* 1985, 18(4). 567-570.

MONTEMAYOR Raymond, Parents and Adolescents in Conflict: All Families Some of the Time and Some Families Most of the Time. **Journal of Early Adolescence**, 1983, 3(1-2). 83-103.

MORAHAN-MARTIN Janet, SCHUMACHER Phyllis, Incidence and Correlates of Pathological Internet Use Among College Students. **Computers in Human Behavior**, 2000, 16(1), 13-29.

MOSCOSO Manolete S., SPIELBERGER Charles D., Cross-Cultural Assessment Of Emotions: The Expression Of Anger, **Revista de Psicología**, 2011, Vol. 29 (2): 343-360.

ODACI Hatice, BERBER ÇELİK Çiğdem, Üniversite Öğrencilerinin Problemleri İnternet Kullanımlarının Akademik Öz-yeterlik, Akademik Erteleme ve Yeme Tutumları İle İlişkisi. **Uluslararası Eğitimde Bilgisayar ve Teknoloji Sempozyumu**. 2011, 5,2.

ODACI Hatice, BERBER ÇELİK Çiğdem, Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception. **Computers in Human Behavior**, 2013, 29, 2382-2387.

ODACI Hatice, KALKAN Melek, Problematic Internet Use, Loneliness And Dating Anxiety Among Young Adult University Students. **Computers & Education.**, 2010, 55: 1091-1097.

DERGİLER

ÖZER, A. Kadir, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri Ön Çalışması, **Türk Psikoloji Dergisi**, 1994, 9(31). 26-35.

ÖZYEŞİL Zümra, Five Factor Personality Traits as Predictor of Trait Anger and Anger Expression, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, 2012, 37(163): 322-332.

ÖZYÜREK Arzu, ÖZKAN İsa, Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2015, 15(2): 280-296.

SHAHSAVARANI Amir Mohammad, NOOHI Sima, Explaining the Bases and Fundamentals of Anger: A literature Review; **Noohi International Journal of Medical Reviews**, 2014, 1(4): 143-149.

SHAPİRA Nathan A., LESSİG Mary C., GOLDSMİTH Toby D., SZABO Steven T., LAZORİTZ Martin, GOLD Mark S., STEİN Dan J., Problematic Internet Use: Proposed Classification and Diagnostic Criteria. **Depression and Anxiety**, 2003, 17, 207-216.

SİYEZ Diğdem M., School-related variables in the dimensions of anger in high school students in Turkey, **International Journal Of School & Educational Psychology**, 2017, 6(2): 1-12.

SPIELBERGER Charles. D. JACOBS G. DUSSEL S. CRANE R. S. Assesment of anger: the state-trait anger scale, inj. N. Butcher and C.D Spielberger (eds), *Advances in Personality Assesment*, Hillsdale, Nj:lea, 1983, 2:159-188.

SEZER Özcan, Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2010, Cilt: VII, Sayı:1, 1-19.

STEINBERG Laurence, MORRIS Amanda Sheffield, Adolescent Development. *Annual Review Of Psychology*, 2001, 52, 83-101.

SÜMER Nebi, GÜNDOĞDU AKTÜRK Elçin, HELVACI Elif, Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 2010, 13(25), 45-59.

TANERİ Pervin Oya, TİRYAKIOĞLU Özlem, Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sorunlu İnternet Kullanımı ve Anne Baba Tutumları İlişkisinin İncelenmesi, *International Journal of Social Science*, 2015, 40: 205-223.

TAŞÇI ESER Demet, LİMAN Tülün, BİLGE Ayşegül, Kronik Hastalığı Olan Ergenlerin Öfke İfade Biçimleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2012, 3(3). 116-120.

TÖSTEN, R. HAN, R. ANİK, S. The Impact of Parental Attitudes on Problem Solving Skills in High School Students, *Universal Journal of Educational Research*, 2017, 5(1): 170-174.

TROST Zina, VANGRONVELD Karoline, LİNTON Steven J., QUARTANA Philip J., SULLİVAN Michael J. L., Cognitive Dimensions Of Anger In Chronic Pain, 2012, 153(3): 515–517.

ÜREDİ Işıl, ÜREDİ Lütfi, İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Öz-düzenleme stratejileri ve Motivasyonel İnançlarının Matematik Başarısını Yordama Gücü. *Mersin Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005, 1, 250-260.

WATSON Goodwin, Some Personality Differences in Children Related to Strict or Permissive Parental Discipline, *The Journal Of Psychology*, 1957, 44: 227-249.

WU Chen, DONGPİNG Li, ZHENZHOU Bao, YUWEN Yan, ZONGKUİ Zhou, The impact of parent-child attachment on adolescent problematic Internet use: A moderated mediation model. *Acta Psychologica Sinica*, 2015, 47(5), 611-623..

YILMAZ Ayşen, Anne -Baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 2000, 7(3):160-172.

YOUNG Kimberly S., Internet Addiction: Symptoms, Evaluation and Treatment/S. Kimberly. Pittsburgh: *University of Pittsburgh at Bradford*, 1999, 48-49.

YOUNG Kimberly S., Cognitive behavior therapy with Internet addicts: treatment outcomes and implications. **Cyberpsychology and Behavior**, 2007, 10:671-679.

ZORBAZ Osman, TUZGÖL DOST Meliha, Lise Öğrencilerinin Problemlü İnternet Kullanımının Cinsiyet, Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2014, 29.29-1, 299.

TEZLER

ACAR Sümeyye Betül, Ön Ergenlerde Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Yordayıcısı Olarak Anne Baba Tutumu ve Örselenme Yaşantılarının İncelenmesi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

AKAL Alev, *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek İle Öfke İfade Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

AKDENİZ Sümeyra, Erken Ergenlikte Bilişsel Duygu Düzenleme Algılanan Anne Baba Tutumu ve Algılanan Sosyal Destek İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

AKIN İrem, Relationship Of Problematic Internet Use With Alexithymia, Emotion Regulation And Impulsivity, Bahçeşehir University, İstanbul. 2014. **(Master' S Thesis)**

AKTAŞ Berna, *Ortaokul Öğrencilerinde İnternet ve Dijital Oyun Bağımlılığının Psikolojik Sağlık ve Saldırganlıkla İlişkisi*. Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı. Kars. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

AKTAŞ Seniye, *9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya. 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

AKKAYA Selma, *Ortaöğretim (Lise) Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum İle Ana- Baba Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi*. Sakarya Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya. 2008. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ALTINTAŞ Suat, Ortaokul Öğrencilerindeki Problemlerle İnternet Kullanımı İle Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ARSLAN Gülşen, Anne Babası Boşanmış ve Boşanmamış Olan Ergenlerin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Aile Danışmanlığı ve Eğitim Bilim Dalı, İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ATİLE Alihan, Böbrek Nakli Bekleme Listesindeki Hastaların Sürekli Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzları İle Obsesif Kompulsif Semptomları Arasındaki İlişkinin Sosyo-Demografik Değişkenler Eşliğinde İncelenmesi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

AYAN, Sezer, Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet (Sivas İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2007. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**

BAYRAKTAR Fatih, Ergenlik Döneminde İnternet Kullanımının Rolü, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. 2001. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

BULUT Serap, Lise Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarına Göre Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

BUTEKİN Muhammed Emin, Tip 2 Diyabetli Bireylerde Öfke Düzeyi ve Öfke İfade Tarzının Metabolik Kontrol Değişkenlerine Etkisinin İncelenmesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

CANBULDU Sevim, Çok Boyutlu Okul Öfke Envanteri'nin (The Multidimensional School Anger Inventory) Uyarlama Çalışması, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2006. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

CANPOLAT Burak, Müsabaka Esnası Sporcu Davranışları Açısından İşitme Engelli Futbolcuların Sürekli Öfke – Öfke İfade Tarzı Durumlarının İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

CARTILLI Kader, Öfke İle Başa Çıkma Eğitiminin Tek Ebeveynli Öğrencilerin Öfke ve Olumlu Duygularına Etkisi, Mevlâna Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

CİCİOĞLU Murtaza, Öğrencilerin Problemlı İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu. 2014. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

COŞKUN Zafer, Elit Dansçılarda Kişilerarası Problem Çözme Becerileri İle Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, Muğla. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÇAKMEN F. Oğuz, *İlkokul Üç, Dört ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Bağımlılık Eğilimleri ve Anne-Babalarının Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2004. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÇALIŞKAN Seçkin, Sınıf Öğretmenleri ve Branş Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeyi, Sürekli Öfke Düzeyi ve Öfke İfade Tarzlarının Karşılaştırılması, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

DEMİRBOZAN Nefise, Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığının Anne Baba Tutumu ve Benlik Saygısı İle İlişkinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

DİNİCOLA Michael D, Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates. Ohio University, USA. 2004. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

DOĞAN Ayten, İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı. Dokuz Eylül Üniversitesi, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı. İzmir. 2013. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

DÖNER Ceren Yazar, İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara. 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

DURAR Haşim, 12-13 Yaş Ergenlerde Öfke ve Öfke Dışavurumunun Depresyon Düzeyleriyle İlişkisi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

EFTEKİN Pınar, Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Erciyes Üniversitesi, Kayseri. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

ELDELEKLİOĞLU Jale, *Karar Stratejileri İle Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki.* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**

ENİ Beyzanur, *Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi.* Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ERDOĞAN Hasan Turgut, Ergenlerin Anksiyete Düzeylerinin Öfke Yönetimi Becerileri ve Öfkeyi İfade Tarzlarına Etkisi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

EVİRGEN Nilay Yazar, *Aile İçi Örüntülerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

GENÇER Suzan Lema, Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Durumlarının İnternet Kullanım Profilleri ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıklarının İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta. 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

GÜLER ERDEVİR Ayşe, Yoğun Bakım Ünitelerinde Yatmakta Olan Hastaların Yakınlarının Öfke Düzeyi ve Öfke İfade Tarzının Değerlendirilmesi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

GÜRCAN Neslihan, Ergenlerin Problemlerini İnternet Kullanımları İle Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Konya. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

İMAMOĞLU KAYA Merve, Kadın Futbolcularda Antrenmanın Algılanan Stres, Sporda Güdülenme, Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Düzeylerine Etkisi, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum, 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KANOĞLU Esra, Lise Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri ve Öfke İfadelerinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2008. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KİBAR Merve Ecem, Ergenlerde Anksiyete Düzeyinin Öfke Kontrolü ve Öfke İfade Etme Biçimleri Üzerindeki Etkisi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KOÇAKOĞLU Merve Gül, İlköğretim 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumunun Obezite İle İlişkisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KOCAMAN Fatma, Hekimlerin Mobbing Algıları İle Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkiler, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2017. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KOÇ Naz, *Okul Öncesi Dönem Adaptasyon Sürecinde Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu Geliştirmiş 48-66 Aylık Çocuklarda Ebeveyn Tutumlarının Etkisi*. Beykent Üniversitesi. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KÖNEZOĞLU Bilge, *Aile ve Ailenin Korunması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2006. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KUZGUN Yıldız, *Ana-Baba Tutumlarının Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. 1972. **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**

MANSUROĞLU Sevtap, Hemşirelik Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmaları İle Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hatay. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÖNEM Çağrı, Üniversite Öğrencilerinin Öfke ve Öfkeyi İfade Etme Biçimlerinin Akılcı Olmayan İnançlar ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÖZDEMİR Emine Zahide, Bir Lisede Öğrenim Görmekte Olan Adölesanların Benlik Saygısının ve Anne Baba Tutumunun Problemlerine İnternet Kullanımına Etkisi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa. 2015. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÖZOLGUN KURT Nurdan, Meslek Lisesi Öğrencilerinde Problemlerine İnternet Kullanımı, Bilişsel Yetenek ve Dikkat Becerilerinin İncelenmesi, Ege Üniversitesi, İzmir. 2014. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

PORTAKAL Nurdan, Hemşirelerde Öfkeyi Etkileyen Faktörler ve Öfke İfade Biçimi, Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SAĞIR Dinçer, Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Anne Baba Tutumlarıyla İlişkisi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SALT Kübra, Yetişkin Kadınların Tükettikleri Besinler İle Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SAY Gülen, Problemler İnternet Kullanımı İle İlişkili Bazı Değişkenler: Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği, Yalnızlık, Öfke ve Problem Çözme Becerileri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SEMİZOĞLU Ayşe Gözde, Genç Yetişkinlerde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Dürtüsellik Arasındaki İlişki, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SEZAN Turan, Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Öfke İfade Tarzları, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SİREL KURUOĞLU Duygu, Üniversite Öğrencilerinin Sürekli Öfke Düzeyleri, Öfke İfade Tarzları İle Obsesif Kompüsif Semptomları Arasındaki İlişki, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2009. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

TOPRAK, Aysel. Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Duygusal Özerklik ve Sır Saklama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya. 2019. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

TUTGUN Aylin, Öğretmen Adaylarının Problemler İnternet Kullanımlarının İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, İstanbul. 2009. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

TÜRKOĞLU Sevgi, Ergenlerin Problemler İnternet Kullanımları İle Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul. 2013. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÜNVER Halime, Siber Zorbalık İle Problemler İnternet Kullanımı ve Riskli İnternet Davranışı Arasındaki İlişki ve Bu Değişkenlerin Çeşitli Demografik Özellikler

Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 2016. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

YENİACUN Yüksel, Genç Yetişkinlerde Anne-Baba Tutumu ve Duygu Düzenlemenin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu İle İlişkisi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

YILDIRIM Selami, Ergenlerin Öznel İyi Oluş ve Anne Baba Tutumları İle Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. 2018. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

YILDIZ İlknur, Lise Öğrencilerinde Problemler İnternet Kullanımı İle Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Arasındaki İlişki. Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Sivas. 2010. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ZABUN, Engin; Dershaneye Gitme, Mükemmeliyetçilik, Ana-Baba Tutumu Ve Sınav Kaygısının Öğrencilerin SBS Başarılarını Yordama Gücü. Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, 2011. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

ZORBAZ Osman, *Lise Öğrencilerinin Problemler İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

EKLER**Değerli Katılımcı;**

Bu anket formu, “İlk Ergenlik Dönemindeki Ebeveyn Tutumları İle Öfke ve İnternet Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi” amacıyla hazırlanmıştır. Anket içerisinde, kişisel özellikleri ortaya koyan 9 soru; “Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)” içerisinde 26 ifade; “Problemleri İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ)” içerisinde 27 ifade ve “Sürekli Öfke (SL Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçeği” içerisinde ise 34 ifade yer almaktadır.

Ankete katılım gönüllülük esaslı olup vereceğiniz cevaplar bilimsel amaç dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Anket üzerine kendinizi tanımlayacak ad ve soyad gibi bilgiler yazmayınız.

Zeynep Beratiye KARİMİŞ
İstanbul Gelişim Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1. Cinsiyetiniz:** Erkek () Bayan ()
- 2. Yaşınız** (Lütfen Belirtiniz)
- 3. Bilgisayarınız var mı?** Evet () Hayır ()
- 4. Ailenizin Aylık Gelir Düzeyi:** 2000 TL ve altı () 2001-2500 TL ()
2501-3000 TL () 3001 TL ve üzeri ()
- 5. Günlük Kaç Saat İnternet Kullanıyorsunuz?** 1 saatten az () 1-2 saat ()
3-4 saat () 5 saatten fazla ()
- 6. İnternete Erişim Yeriniz (Daha çok):** Ev () İnternet Kafe ()
Okul () Diğer..... (Lütfen Belirtiniz)
- 7. Ailedeki Birey Sayısı:** 1-2 kişi () 3-4 kişi ()
5-6 kişi () 7'den fazla ()
- 8. Annenizin Eğitim Düzeyi:**
Okur-Yazar değil () Okur-Yazar () İlkokul Mezunu ()
Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu () Lisans Mezunu () Lisansüstü ()
- 9. Babanızın Eğitim Düzeyi:**
Okur-Yazar değil () Okur-Yazar () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu ()
Lisansüstü ()

ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine eğer,

TAMAMEN BENZİYORSA 4;

BİRAZ BENZİYORSA 3;

BENZEMİYORSA 2;

HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
4.	Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
5.	Annem ve babam bazı konularda " sen kendin karar ver " derler.
6.	Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
7.	Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
8.	Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
9.	Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
10	Annem ve babamla her tartıştımda bana " büyüdüğün zaman anlarsın " derler.
11	Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
12	Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
13	Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
14	Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
15	Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
16	Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
17	Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
18	Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı(X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet

Hayır

7

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce	6	10:00 – 10:59 arası	3
8:00 – 8:59 arası	5	11:00 ya da daha geç	2
9:00 – 9:59 arası	4	İstediğim saate kadar	1

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet

Hayır

7

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir.

8:00'den önce	6	10:00 – 10:59 arası	3
8:00 – 8:59 arası	5	11:00 ya da daha geç	2
9:00 – 9:59 arası	4	İstediğim saate kadar	1

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba Gösterir
21 Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,	1	2	3
22 Boş zamanlarınızda ne yaptığını,			
23 Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,			

Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

	Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır
24 Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,	1	2	3
25 Boş zamanlarınızda ne yaptığın,			
26 Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,			

PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI ÖLÇEĞİ

Aşağıda problemlili internet kullanımınıza ilişkin ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler;

1. “Hiç Uygun Değil”,
2. “Nadiren Uygun”,
3. “Biraz Uygun”,
4. “Oldukça Uygun”
5. “Tamamen Uygun” olarak sıralanmıştır.

Lütfen size uygun olan seçeneği **X** işareti ile belirleyiniz.

Ölçek Maddeleri	H i ç U y g u n D e ğ i l	N a d i r e n U y g u n	B i r a z U y g u n	O l d u k ç a U y g u n	T a m a m e n U y g u n
İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.	1	2	3	4	5
İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.	1	2	3	4	5
İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.	1	2	3	4	5
İnternette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuruyorum.	1	2	3	4	5
İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor.	1	2	3	4	5
Çok istememe rağmen interneti uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.	1	2	3	4	5
İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum.	1	2	3	4	5
Yalnızlığımı internetle paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
Tekrar internete girene kadar kendimi huysuz, karamsar, rahatsız ve huzursuz hissediyorum.	1	2	3	4	5
Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer internettir.	1	2	3	4	5

Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.	1	2	3	4	5
Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum.	1	2	3	4	5
İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	1	2	3	4	5
İnternete giremediğim zaman, internette olmayı düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum.	1	2	3	4	5
İnternette, kontrol benden çıkıyor.	1	2	3	4	5
İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor.	1	2	3	4	5
İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum.	1	2	3	4	5
Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internette harcamayı tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerini bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum.	1	2	3	4	5
İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum.	1	2	3	4	5
Yapmam gereken işler çoğaldıkça, internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor.	1	2	3	4	5
İnternet, yapmam gerekenleri ertelemek için vazgeçilmez bir araçtır.	1	2	3	4	5
İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor.	1	2	3	4	5
İnternet kullanırken başkalarının beni meşgul etmesine öfkeleniyorum.	1	2	3	4	5
İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımda.	1	2	3	4	5
İnternette kendimi çok özgür hissediyorum.	1	2	3	4	5
İnternette çok fazla zaman geçirdiğim için başarıım düşüyor.	1	2	3	4	5
İnternet kullanmayı bırakmadığım için randevularıma veya derslerime geç kalıyorum.	1	2	3	4	5
Sabahları uyandığım da bir an önce internete bağlanmak istiyorum.	1	2	3	4	5
İnternet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini hiç anlayamıyorum.	1	2	3	4	5
İnternet beni kendisine esir ediyor.	1	2	3	4	5
İnternet ortamında genellikle kendimi huzurlu hissediyorum.	1	2	3	4	5
İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum.	1	2	3	4	5

**SÜREKLİ ÖFKE (SL ÖFKE) VE ÖFKE İFADE TARZI
(ÖFKE- TARZ) ÖLÇEĞİ**

Aşağıda sürekli öfke durumunuz ve öfke ifade etme biçiminize ilişkin ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler;

1. “Hiç”,
2. “Biraz”,
3. “Oldukça”,
4. “Tümüyle” olarak sıralanmıştır.

Lütfen size uygun olan seçeneği **X** işareti ile belirleyiniz.

Ölçek Maddeleri	H i ç	B i r a z	O l d u k ç a	T ü m ü y l e
Çabuk parlarım.	1	2	3	4
Kızgın mizaçlıyım.	1	2	3	4
Öfkesi burnunda bir insanımdır.	1	2	3	4
Başkalarının hataları, yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.	1	2	3	4
Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır.	1	2	3	4
Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	1	2	3	4
Öfkelenince ağızıma geleni söylerim.	1	2	3	4
Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	1	2	3	4
Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir.	1	2	3	4
Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.	1	2	3	4
Öfkemi kontrol ederim.	1	2	3	4
Kızgınlığımı gösteririm.	1	2	3	4
Öfkemi içime atarım.	1	2	3	4
Başkalarına karşı sabırlıyım.	1	2	3	4
Somurtur ya da surat asarım.	1	2	3	4
İnsanlardan uzak dururum.	1	2	3	4
Başkalarına iğneli sözler söylerim	1	2	3	4
Soğukkanlılığımı korurum.	1	2	3	4
Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.	1	2	3	4

İçin için köpürürüm ama göstermem.	1	2	3	4
Davranışlarımı kontrol ederim.	1	2	3	4
Başkalarıyla tartışırım.	1	2	3	4
İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim.	1	2	3	4
Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.	1	2	3	4
Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.	1	2	3	4
Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.	1	2	3	4
Belli ettiğimden daha fazla öfkeliyimdir.	1	2	3	4
Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.	1	2	3	4
Kötü şeyler söylerim.	1	2	3	4
Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım.	1	2	3	4
İçimden insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim.	1	2	3	4
Sinirlerime hâkim olamam.	1	2	3	4
Beni sinirlendirene ne hissettiğimi söylerim.	1	2	3	4
Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	1	2	3	4

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ : 17.07.2020
TOPLANTI SAYISI : 2020-19

KARAR NO: 2020-19-19: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 180624116 numaralı öğrencisi Zeynep Beratiye KARİMİŞ'in "Ergenlerde Ebeveyn Tutumları İle Öfke Ve İnternet Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 08.05.2020 tarih ve 2020-13 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Nuri KURUOĞLU
Rektör Yardımcısı